

Profileringsproject

Het vergroten van actieve
samenwerking tussen ouder en
professional binnen Adelante
Vroegrevalidatie

Amy Duijzings
Studentnummer: 2167610
Klas PE4b

Startbekwaamfase Studietoel 2013-2014
Datum: 22 april 2014

Inhoudsopgave

▪ Voorwoord	-	Pagina 2
▪ Inleiding	-	Pagina 3 - 8
▫ Maatschappelijk inzicht		
▫ Kinderrevalidatie		
▫ Adelante		
▫ Probleemstelling		
▫ Doelstelling		
▫ Onderzoeksvraag		
▫ Deelvragen		
▪ Onderzoeksopzet	-	Pagina 9 - 16
▪ Theoretisch kader	-	Pagina 17 - 21
▪ Onderzoeksrapportage	-	Pagina 22 - 27
▪ Conclusies	-	Pagina 28 - 29
▪ Aanbevelingen	-	Pagina 30
▪ Discussie	-	Pagina 31 – 32
▪ Literatuurlijst	-	Pagina 33 – 34
▪ Bijlagen	-	Pagina 35 - 45
▫ Bijlage 1		35 - 36
▫ Bijlage 2		37
▫ Bijlage 3		38
▫ Bijlage 4		39
▫ Bijlage 5		40
▫ Bijlage 6		41 - 42
▫ Bijlage 7		43 - 44
▫ Bijlage 8		45

Voorwoord

Het document dat voor u ligt betreft het profileringsproject van Amy Duijzings, vierdejaars pedagogiekstudente aan Fontys Hogeschool Sittard. Als student in het jaar van afstuderen, zijn er nieuwe eisen die de opleiding aan mij stelt als startbekwaam pedagoog. Deze eisen zijn het bevatten van goede reflectieve vaardigheden, nieuwsgierig zijn naar kennis, het systematisch kunnen verwerven van kennis, en de toepassing van onderzoek.

Een pedagoog moet in staat zijn zelfstandig een praktijkgericht onderzoek op te zetten en uit te voeren. Dit staat dan ook centraal in dit profileringsproject, een praktijkonderzoek. Dit onderzoek is gericht op een probleemstelling die opgesteld is vanuit de beroepspraktijk. De betreffende praktijk is de Kinderrevalidatie van Adelante, de plek waar ik mijn afstudeerstage volg. Het onderzoek wordt binnen deze beroepscontext opgezet en uitgevoerd. Tijdens dit profileringsproject werk ik dan ook nauw samen met professionals binnen Adelante, creëer draagvlak voor verandering, en communiceer met iedereen die bij het project betrokken wordt. In het geval van dit onderzoek zijn dat professionals en ouders.

In overleg met de pedagoge, van het vroegrevalidatieteam van Adelante, Marleen Philippens, die tevens mijn stagebegeleidster is, is de probleemstelling besproken, opgesteld en helder gemaakt. De aanleiding die aan deze probleemstelling ten grondslag ligt, betreft het vergroten van de ouderparticipatie in en bij het revalidatieproces van het kind.

Het praktijkonderzoek resulteert uiteindelijk in een onderzoeksrapport. De aanbevelingen die volgen uit het onderzoek, leveren een bijdrage aan het verbeteren van het pedagogisch handelen in mijn beroepspraktijk (Adelante Vroegrevalidatie). Zo levert het onderzoek en de resultaten daarvan, een bijdrage aan de pedagogische kwaliteit, en heeft dit project zeker meerwaarde voor de organisatie.

In de inleiding die volgt, wordt de probleemstelling van het profileringsproject nader beschreven, aan de hand van een maatschappelijk inzicht, informatie over ouderparticipatie, en informatie vanuit visie, beleid en praktijk van Adelante.

Inleiding

Maatschappelijk inzicht: de participatiesamenleving en ouderparticipatie

In de huidige participatiesamenleving is een aantal principes van belang, waaronder solidariteit en persoonlijke verantwoordelijkheid (leidend tot zelfredzaamheid). Solidariteit wil zeggen onderlinge verbondenheid en het medeverantwoordelijk zijn voor anderen. Het is in deze maatschappij van belang dat mensen persoonlijk betrokken zijn. Mensen moeten meer met elkaar verbonden raken en voor een ander, voor elkaar, zorgen (Klamer, 2005). Er wordt van iedereen die dat kan, gevraagd verantwoordelijkheid te nemen. Mensen willen graag eigen keuzes maken, hun leven zelf inrichten en voor elkaar zorgen. Dit laatste wordt in deze samenleving ook duidelijk verwacht. Ook in de zorg staat participatie centraal (Rijksoverheid, 2013).

Met betrekking tot de kinderrevalidatie in Nederland betekent de gedachtegang van een participatiesamenleving dat ouders betrokken moeten worden bij het revalidatieproces van hun kind. In deze samenleving moeten burgers meer voor elkaar gaan zorgen, en is dosering van hulp gewenst. Hierbij gaat het om het doseren, het beperken tot een bepaalde hoeveelheid, van ondersteunende hulp aan ouders, en ouders zoveel mogelijk te betrekken in het revalidatieproces, zodat deze ondersteuning ook daadwerkelijk gedoseerd kan worden. Volgens Pearson en Freeman (1978) moet de ondersteuning gereserveerd blijven voor situaties waarin ouders een beter inzicht in eigen gevoelens en handelen willen krijgen. Dit inzicht willen ouders verkrijgen, om problemen met hun kind beter, en zelf, aan te kunnen. Deze dosering van hulp zorgt er dan ook voor dat ouders niet afhankelijk raken van de professionals binnen kinderrevalidatie, en hun gevoel van competentie en zelfsturend vermogen niet kwijtraken (Meihuizen-de Regt, 2009).

Kinderrevalidatie in Nederland

De Kinderrevalidatie richt zich op kinderen met een lichamelijke handicap, beperking. De problematiek van deze kinderen is veelomvattend. De oorzaak van de handicap kan liggen in een grote verscheidenheid van ziektes, ongevallen en aandoeningen, waardoor er problemen op fysiek, psychisch, communicatief en sociaal gebied kunnen ontstaan. De problematiek blijft niet beperkt tot het kind zelf, de beperking heeft gevolgen voor het hele gezin. Om het kind vooruit te helpen in zijn ontwikkeling is adequate hulp aan gezin en ouders dan ook onmisbaar (De Moor, 1990).

De manier van denken over de zorg voor kinderen met deze veelomvattende problematiek is in de loop van de jaren sterk veranderd. De laatste jaren wordt, onder het motto van maatschappelijke participatie en de participatiesamenleving, de interactie met de omgeving van groot belang geacht. Voor een geslaagde revalidatie is de rol van het gezin dan ook cruciaal. De gevolgen van de beperking van het kind bedreigen niet alleen het normaal functioneren van het kind zelf, maar ook dat van de ouders en de rest van het gezin. Het functioneren van het gezin als geheel en de opvoedkundige relaties worden beïnvloed (Meihuizen-de Regt, 2009).

Het ouderschap en leven van ouders komt vaak onder druk te staan als ze tot het besef komen dat hun kind een motorische beperking of ontwikkelingsachterstand heeft. Er wordt vaak veel van hen verwacht, en ze krijgen te maken met verschillende behandelaars en het nemen van allerlei beslissingen. En dit allemaal bovenop de dagelijkse verzorging en opvoeding van hun kind, en persoonlijke vragen en gevoelens (Essen & Sleijpen, 2011). Behalve op het kind zelf, richt de revalidatie zich dan ook in toenemende mate op het gezin waarin het kind functioneert. Dit wordt gezinsgericht werken of gezinsgerichte zorg genoemd. Hiervan is sprake wanneer hulpverleners en ouders samenwerken als partners, en de hulpverleners erkennen dat elk gezin anders en uniek is. De zorg moet dus gericht zijn op het hele gezin, en niet alleen op het kind (Ghesquière & Maes, 1995).

De wijze waarop ouders participeren in het revalidatieproces binnen Kinderrevalidatie in het algemeen, is heel divers. Er bestaat geen vaststaand protocol of eenduidige manier van ouderparticipatie. Wel zijn er

volgens van der Harten (2008) uitgangspunten voor samenwerking met en het betrekken van ouders. Zo geeft zij aan dat het voor hulpverleners in de Kinderrevalidatie van belang is om te erkennen dat ouders primair de verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn van hun kind. Hiernaast is het belangrijk dat de samenwerking die tijdens het revalidatieproces ontstaat, dialooggericht is. Er wordt samen gezocht naar wat werkzaam is in de behandeling van het kind, vanuit wat ouders zelf kunnen en waar ze hulp of steun bij nodig hebben. Bij de knelpunten die ouders ervaren bij de opvoeding van hun kind, moet geprobeerd worden hen hierbij te ondersteunen, en om hun krachten te versterken. Zo kan men tot een gerichte aanpak komen.

Adelante

Binnen het net geschetste kader van de participatiesamenleving en Kinderrevalidatie, valt de vroegrevalidatie van Adelante. Adelante is een zorggroep in Nederland, die kinderen en volwassenen, die te maken hebben met de gevolgen van een ziekte, aandoening of ongeval, helpt bij het herstel van functioneren en participatie. is gelokaliseerd. Er wordt hierbij gestreefd het beste uit cliënt, medewerkers en organisatie als geheel te halen, om zo de grenzen van wat haalbaar is zo ver mogelijk te vergroten. Het motto dat Adelante uitdraagt is dan ook 'haal het beste uit jezelf'. Bij begeleiding en behandeling ligt de nadruk op mogelijkheden, niet op beperkingen. Het motto is een belangrijke kernwaarde voor de organisatie (Stichting Adelante Groep, 2012).

Adelante ziet ouders als eerstverantwoordelijken voor de opvoeding van hun kind, en wil daarom dat ouders een centrale rol spelen in het revalidatieproces van hun kind. Het revalidatieteam heeft een afgeleide verantwoordelijkheid (Essen & Sleijpen, 2011) Ook Van Gils (2013) stelt dat het op de eerste plaats de ouders zijn die verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van hun kind. Zij vragen dan bijvoorbeeld Adelante om hen hierbij te helpen. Zo ontstaat er volgens Van Gils (2013) een gedeelde verantwoordelijkheid en een afstemming tussen zorgverlenende instelling, en thuis. De gedeelde verantwoordelijkheid die ontstaat, vraagt respect, samenwerking en dialoog. Ouders en Adelante komen dicht bij elkaar, en er wordt opener, duidelijker en directer gecommuniceerd met elkaar (van Gils, 2013).

Adelante streeft er in hun visie en in de praktijk dan ook naar dat ouders en revalidatieteam elkaar als partner zien. Dit betekent open en eerlijk zijn tegenover elkaar, elkaar vertrouwen, bewust zijn van gezamenlijke verantwoordelijkheid, en een symmetrische relatie. Het feit dat het revalidatieteam professionals zijn, maakt de omgang als partners in het revalidatieproces soms lastig. Ouders kunnen tegen de professionals opzien en er een bepaald gezag aan koppelen. Dat maakt het optrekken als partners soms dus lastig. Adelante kan ouders als partners zien en zo noemen, maar het is niet vanzelfsprekend dat beide partijen elkaar zo zien (Stichting Adelante Zorggroep, 2012).

In het ouderparticipatieplan in de visie van Adelante, streeft men naar dit partnerschap, en wordt dit gezien als een hoog ontwikkelde samenwerking. Hiermee wordt een samenwerking bedoeld waarvan de ontwikkeling veel tijd en energie vereist, een veilig kader nodig heeft, gebaseerd is op gelijke rechten voor alle betrokkenen, en die elk aandeel als gelijkwaardig erkent. Samenwerking wordt gezien als gezamenlijke ervaring. Door die ervaring ontstaat het eerder genoemde vertrouwen, dat optreedt gedurende een complex ontwikkelproces dat ouders en revalidatiemedewerkers samen moeten doorlopen (Stuurgroep Pedagogische Peutergroepen Adelante, 2009). De beoogde samenwerking is er een waarvan de doelen door alle betrokkenen gemeenschappelijk opgesteld en bevestigd zijn, die een veilig kader nodig heeft, elk aandeel als gelijkwaardig erkent en die gebaseerd is op gelijke rechten voor alle betrokkenen. Tweerichtingsverkeer is van belang, het revalidatieteam kan profiteren van de specifieke kennis die ouders over hun kinderen hebben, en zo wordt de basiskennis over het kind en zijn levensomstandigheden, vergroot. Met die kennis kunnen weloverwogen plannen gemaakt worden, en kan gezamenlijk gezocht worden naar oplossingen. Zo wordt de kwaliteit van de therapeutische aanpak ook verbeterd. Men maakt dus gebruik van elkaars competenties en elkaars kennis, wat deze samenwerking een gezamenlijk leerproces maakt. In de samenwerking moeten partners elkaar

accepteren zoals ze zijn, elkaar serieus nemen en dit uiten door betrokkenheid en empathie naar beide kanten. Voor het revalidatieteam is dat een professionele eis, voor de ouders een verbintenis naar de revalidatie. Het revalidatieteam neemt het initiatief voor samenwerking en zorgt voor ruimte en tijd zodat ouders kunnen participeren in het revalidatieproces (Van Essen, 2011).

Probleemstelling

Binnen de visie en het beleid van Adelante, en de koppeling daarvan naar de praktijk, ligt de probleemstelling. Adelante heeft in haar visie en haar beleid een groot stuk over ouderparticipatie opgenomen. Door de afgelopen jaren heen is echter gebleken dat er wel gestreefd wordt naar ouderparticipatie, maar dat het principe inhoudelijk nog onvoldoende omvang, invulling en vorm gekregen heeft.

In de praktijk is aan bepaalde zaken te zien dat Adelante Vroegrevalidatie in bepaalde mate wel al invulling heeft gegeven aan het principe van ouderparticipatie. Er zijn verschillende activiteiten die deze mate van invulling weergeven. Zo is er, in het begin van het revalidatieproces van het kind, informatie-uitwisseling o.a. door een sightseeing bij de vroegrevalidatie, door het informatie- en productenboek, en via het kennismakingsgesprek in de therapeutische peutergroep. Vervolgens volgt voor ouders een intakegesprek, waarin de nodige gegevens overgenomen en aangevuld worden met verdere nodige informatie over het kind. Ook wordt uit dit gesprek de hulpvraag gefilterd. Halfjaarlijks vindt er een kindbespreking plaats, waarbij de ouders van het betreffende kind aanwezig zijn. Hierin worden de hulpvraag, het kernprobleem en de behandeldoelstellingen geformuleerd, gerapporteerd en geëvalueerd met het gehele revalidatieteam. Hiernaast zijn er ouderbesprekingen, waarin het plan van aanpak besproken wordt met de leidsters van de peutergroep waarin het kind zich bevindt. Het doel van deze gesprekken is o.a. het tijdig bijsturen van de werkwijze of interventies die nodig zijn voor het bereiken van een bepaald doel. Ook is het van belang om één lijn te volgen in de behandeling van het kind, die aansluit bij de hulpvraag van ouders en van het kind.

Binnen de stimulering van de ontwikkeling van het kind, participeren ouders middels de volgende activiteiten: huisbezoeken, thuisbegeleiding/-behandeling, informatie ouderavonden, oudercursussen, advisering in de groep of bij therapie, themaochtend/middag/avond waarbij ouders onderwerpen aandragen (1 keer in 4 maanden). Het doel van deze activiteiten, voor ondersteuning bij de ontwikkeling van het kind, is dat ouders en professionals, door het leren van nieuwe vaardigheden, zonder hulp met elkaar verder kunnen. De empowermentgedachte komt hierbij naar voren, en hierbij is een pedagogische wegwijzer ontwikkeld (Philippens, 2012), die vijf adviezen bevat die ouders helpen bij de opvoeding van hun kind (dat een revalidatieproces doorloopt bij Adelante Vroegrevalidatie), zodat het zich optimaal kan ontwikkelen. De wegwijzer is tot stand gekomen in focusgroepbijeenkomsten met ouders en behandelaren, en sluit aan op de ontwikkelingsbehoeften van het kind. Ouders hebben de samenwerking en betrokkenheid bij de totstandkoming van deze wegwijzer als fijn ervaren. Er is hiervoor afgelopen jaar een evaluatie uitgevoerd.

De uitgangspunten van deze wegwijzer zijn de volgende:

- **Weten:** Vraag informatie over de diagnose, ontwikkeling en hulpmiddelen
- **Begrijpen en steunen:** Bied een veilige basis en een voorspelbare omgang.
Communicer interactief met iedereen die bij het kind betrokken is.
- **Positief sturen:** Help het kind ontdekken dat leren leuk is.
- **Positief stimuleren:** Geef complimenten bij goed gedrag.
Daag uit en bied een interessant leer/speelomgeving.
- **Zelf laten doen:** Volg uw kind én help uw kind zoveel mogelijk 'zelf' te doen.

Bij de invulling van het beleid van Adelante worden ouders betrokken door (vrijwillige) deelname aan de oudercommissie/focusgroep, de medezeggenschapsraad en tevredenheidsonderzoeken. Hierbij kan het gaan om adviezen vanuit ouders, of instemming bij verandering(en) in het beleid, zowel organisatorisch

als pedagogisch. Deze vorm van ouderparticipatie wordt op basis van vrijwilligheid ingevuld, en heeft grote meerwaarde voor de behandeling van het kind. Ten slotte participeren de ouders natuurlijk binnen de groep en de therapieën van hun kind, hun kind te brengen en halen, te wennen in de groep, te schrijven in een communicatieschrift, door een meeloopochtend in de groep of bij de therapie, en door deelname aan activiteiten in de groep (zwemmen, feesten, uitstapjes).

Bij de ouderparticipatie die men bij Adelante voor ogen heeft binnen de ontwikkelingsstimulering van het kind, blijkt dat er nog onvoldoende invulling en vorm aan de ouderparticipatie gegeven is. Het doel van deze ouderparticipatie, is dat ouders, peuterleidsters en therapeuten, door het leren van nieuwe vaardigheden, zonder hulp met elkaar verder kunnen. Er blijkt echter dat ouders te weinig worden uitgenodigd om op een praktische manier te participeren in het revalidatieproces. Dit gebeurt vaak alleen op afspraak, wanneer er een probleem is in een van de ontwikkelingsdomeinen van het kind. Hierdoor zijn ouders meer passief ontvanger van de zorg, dan actieve vormgever van het aanbod. Ouders voelen zich zo niet actief betrokken bij het revalidatieproces, en professionals verwachten hulpvragen die daardoor niet aangegeven of gesteld worden. Het betreft hier dan dus een wederzijdse ontevredenheid. Naar aanleiding van dit feit wil Adelante ouders actiever gaan betrekken, en is er hiervoor een nieuw project in ontwikkeling gebracht. Dit project zal een serie verschillende workshops voor ouders bevatten, waarin behandelaars en ouders samen praktisch aan de slag gaan om de ontwikkeling van het kind te stimuleren. Er is, door de projectleidster Marleen Philippens (pedagoog) en projectondersteuner Mauryl Mullers (logopediste) voor deze projectvorm gekozen omdat het een laagdrempelige manier is om ouders actief te betrekken. Verder is deze werkvorm in het verleden ook al gebruikt, in de vorm van focusgroepbijeenkomsten, waar ouders enthousiast aan deelnamen en er positieve reacties waren.

Er zijn 6 workshops opgesteld waarin een aantal behandelaars (psychologe, maatschappelijk werkster, fysiotherapeute, pedagoog en logopediste) samen met ouders en hun kind bezig zijn, praktisch oefenen en ideeën en ervaringen uitwisselen. In de workshops wordt kennis gedeeld, samen gepraat over peuters, video's bekeken, en is er tijd ingepland waarin ouder samen met kind in de groep kan spelen. Door de workshops en activiteiten wordt de relatie tussen revalidatieteam en ouders verbeterd. Er vindt een verandering plaats in de invulling van de relatie tussen professionals en ouders, aan de ene kant ouders en professionals die beiden een gelijke inbreng hebben in het hulpverleningsproces, en aan de andere kant krijgen ouders coaching van professionals in de rol van deskundigen. De hoofddoelstelling van het project is dan ook kwaliteitsverbetering van het hulpverleningsproces, ter bevordering van de totaalontwikkeling van het kind, door samenwerking tussen ouders en professionals. Dit zodat de vroegkinderlijke opvoeding en stimulering van de ontwikkeling doeltreffend in de praktijk gebracht kan worden.

Er worden met het project verder nog twee doelstellingen beoogd, waarvan een pedagogisch van aard, en het andere organisatorisch. Het pedagogische doel is het verbeteren van de leer- en behandelresultaten van het kind, door een verbeterde afstemming met ouders. Dit doel leidt naar het organisatorische doel. Door gebruik te maken van de expertise en meedenkkraft van ouders, zijn ouders beter in staat hulpvragen te formuleren, worden de omstandigheden waaronder de kinderen zich ontwikkelen geoptimaliseerd, kan er efficiënter en hulpvraaggericht gewerkt worden, en de werkdruk van de behandelaars verlaagd worden.

Het project is in januari 2014 gestart. De workshops zullen om de week plaatsvinden, in een terugkerende cyclus van 3 maanden, met een tussenpauze van 3 maanden. De eerste cyclus betreft een combinatie van 5 workshops van communicatie en pedagogische begeleiding, en 1 workshop 'samen bewegen'. De workshops in de 2de cyclus worden na evaluatie van de eerste cyclus, en naar behoefte van ouders en professionals, ingevuld.

Elke workshop heeft een eigen onderwerp, en spitst zich steeds toe op bepaalde vaardigheden per onderwerp. De accenten in de verschillende workshops zijn gebaseerd op de 5 uitgangspunten van de

pedagogische wegwijzer. Dit omdat deze is opgesteld in samenwerking met ouders, en deze uitgangspunten ook in de visie van Adelante zijn opgenomen. Door de workshops op de pedagogische wegwijzer aan te laten sluiten, sluit dit project ook aan op de visie die Adelante hanteert. Zo worden ouders dus betrokken op een manier die Adelante nastreeft, en wordt de visie hierin ook uitgedragen.

De onderwerpen van de workshops zijn de volgende:

- **Kijken en luisteren naar je kind:** veiligheid bieden, aandacht geven, signalen opvangen en volgen.
- **Kijk wat ik kan:** prijzen, ruimte geven en laten leren.
- **Samen bewegen:** stimuleren en leren: plezier in samen bewegen.
- **Peutergedrag, lief, maar soms ook dwars:** regels en duidelijkheid, omgaan met conflicten.
- **Peuters in actie:** stimuleren en leren, ruimte geven, aansluiten.
- **Ouders aan het woord:** keuze ouders.

De ouders van de kinderen die zich in een van de therapeutische peutergroepen binnen Adelante Vroegrevalidatie bevinden, zijn, door middel van een brief ([bijlage 1](#)) op de hoogte gebracht en konden zich met een formulier voor de workshops inschrijven.

Binnen het vroegrevalidatieteam van Adelante geeft men op dit moment dus actief invulling aan het verbetertraject voor de ouderparticipatie, en wil aan de hand van het project van workshops zorgen dat de kwaliteit van de ouderparticipatie bevorderd wordt. De risico's die de organisatie loopt als de huidige situatie aanhoudt, zijn dat ouders minder informatie blijven krijgen over het zelf verbeteren van het leerproces van hun kind, en er minder kennis en ervaringen met elkaar gedeeld wordt. Ook word het hulpverleningsproces dan kwalitatief niet optimaal ingezet. (Philippens, 2013)

Het probleem waar dit onderzoek voor uitgevoerd zal worden, is het probleem van Adelante Vroegrevalidatie. Vandenbroeck (2012) stelt dat participatie samenhangt met het ouderbeeld dat een organisatie heeft. Ziet men ouders als klant, dan wordt er in de dienstverlening zoveel mogelijk rekening gehouden met hun wensen. Worden ouders echter gezien als partners, dan is een gelijkwaardige samenwerking het doel, in het voordeel van het kind. Beide partners hebben dan aandacht voor elkaars aspect in de opvoeding. Ouders zijn meer betrokken als ze zelf meer initiatief nemen en verantwoordelijkheid dragen. Zolang de leiding in handen is van de professionals, is de kwaliteit van de ouderparticipatie afhankelijk van de ruimte die ouders van hen krijgen. Ouderparticipatie vraagt van ouders en hulpverleners om bereid te zijn elkaar te beïnvloeden, als het ware als tweerichtingsverkeer. Als er geen ruimte voor uitwisseling is, zullen ouders afhaken en begeleiders zich gefrustreerd voelen (Vandenbroeck, 2012) Adelante streeft er in haar visie en in de praktijk naar dat ouders en professionals elkaar als partner zien, maar er is dus gebleken dat dit partnerschap niet voldoende vormgegeven wordt. Ouders worden te weinig uitgenodigd om op een praktische manier te participeren in het revalidatieproces. Dit maakt ook dat het een probleem van de professionals binnen de Vroegrevalidatie is. Zij willen dan ook graag weten of het nieuwe project dat in ontwikkeling gebracht is, ook daadwerkelijk verandering teweeg brengt bij ouders en professionals, met betrekking tot de ouderparticipatie binnen Vroegrevalidatie Adelante. Naar aanleiding van het nieuw opgestelde project rondom ouderparticipatie is er voor dit Profileringsproject dan ook de opdracht ontstaan te onderzoeken of dit project de kwaliteit van de ouderparticipatie daadwerkelijk bevordert. Dit is dan ook de probleemstelling die aan dit onderzoek ten grondslag ligt.

Doelstelling

Naar aanleiding van de gestelde probleemstelling en andere inzichten rondom ouderparticipatie en bevordering daarvan binnen Adelante, kan een overkoepelende doelstelling gegeven worden. Dit is de volgende: kwaliteitsverbetering van het hulpverleningsproces door het bevorderen van de ouderparticipatie. Aan de hand van het opgestelde project van workshops wordt de ouder namelijk dusdanig betrokken dat de ondersteunende hulp aan ouders gedoseerd kan worden, en ouders niet

afhankelijk worden van de professionals, en hun gevoel van competentie en zelfsturend vermogen behouden. Samenwerking met ouders is de kortste weg naar hulp voor het kind, en meer participatie leidt dan ook tot een kwalitatief beter hulpverleningsproces (Essen & Sleijpen, 2011).

Met het project wil men optimale participatiekansen creëren, wordt het teamwerk bevorderd, de zelforganisatie gestimuleerd en wordt empowerment (aanreiken van instrumenten in de vorm van kennis, vaardigheden en competenties) geboden aan de ouders. Dit versterkt de positie van de hulpvrager, en zo kunnen ouders toch eigen keuzes maken en de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van en zorg voor hun kind, blijven nemen (Meihuizen-de Regt, 2009). Verder vindt er zo, door ouders op een laagdrempelige manier mee te laten participeren in het revalidatieproces en te leren van elkaar, een betere afstemming plaats tussen ouders en behandelaren, en kan ouderparticipatie rechtstreeks bijdragen aan het welbevinden van het kind.

Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die vanuit de probleemstelling ontstaan en geformuleerd is luidt als volgt:

In hoeverre draagt het project van 'workshops voor ouders en kind' bij aan de kwaliteit van de ouderparticipatie binnen de Vroegrevalidatie van Adelante?

Deelvragen

Om de probleemstelling en de onderzoeksvraag optimaal te kunnen onderzoeken en beantwoorden, is er een aantal deelvragen geformuleerd. De informatie die hierbij geanalyseerd en verzameld wordt, geeft inzicht in verschillende aspecten rondom het thema ouderparticipatie. De deelvragen kunnen onderscheiden worden in theoretische deelvragen en praktische deelvragen. Sommige deelvragen zullen overlap tonen in de vorm van theoretisch en praktisch onderzoek.

Theoretische deelvragen

- Op welke manier worden ouders betrokken bij zorgprocessen voor/met kinderen?
- Wat zijn, voor (bevordering van) een partnerschap tussen professional en ouders, werkzame elementen van een workshop?
- Welke samenhang is er tussen ouderparticipatie binnen zorginstellingen en de ontwikkeling en het welzijn van het kind?
- Wat is er bekend over de effecten van de verschillende vormen van ouderparticipatie?
- Wat is de rol van professionals binnen zorginstellingen met betrekking tot ouderparticipatie?

Praktische deelvragen

- Wat verwachten professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie van ouderparticipatie?
- Wat is de ervaring van professionals m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?
- Wat verwachten de professionals, die de workshop(s) geven, van de serie workshops?
- Wat verwachten ouders die betrokken zijn bij de zorg van Adelante, van de serie workshops?
- Wat is de ervaring van ouders m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?
- Welke motivatie hebben ouders om wel of niet deel te nemen aan een of meerdere workshops?
- Hoe hebben de ouders de serie workshops ervaren en beleefd?
- Hoe hebben de professionals de serie workshops ervaren en beleefd?
- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens ouders?
- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie die de workshop(s) gegeven hebben?

Onderzoeksopzet

Vanuit literatuuronderzoek is o.a. gebleken welke vormen van ouderparticipatie er zijn, welke werkzame elementen de vorm 'workshop' heeft, de samenhang die er is tussen ouderparticipatie en welzijn van het kind, en welke rol de professional heeft in en bij ouderparticipatie. Om de overige nodige informatie te vinden, en tot een antwoord op de praktische deelvragen en de algemene onderzoeksvraag te komen, moet er echter nog praktijkonderzoek uitgevoerd worden.

In het praktijkonderzoek zal dan ook onderzocht worden wat er na het literatuuronderzoek nog niet duidelijk is. Dit zijn o.a. de verwachtingen en ervaringen van ouders m.b.t. ouderparticipatie, en de verwachtingen en ervaringen van de professionals m.b.t. ouderparticipatie. Het praktijkonderzoek moet dus meer inzicht brengen in bepaalde aspecten met betrekking tot ouders en professionals.

Voor de uitvoering van het praktijkonderzoek zijn er verschillende praktische deelvragen opgesteld:

- Wat verwachten professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie van ouderparticipatie?
- Wat is de ervaring van professionals m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?
- Wat verwachten de professionals, die de workshop(s) geven, van de serie workshops?

- Wat verwachten ouders die betrokken zijn bij de zorg van Adelante, van de serie workshops?
- Wat is de ervaring van ouders m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?
- Welke motivatie hebben ouders om wel of niet deel te nemen aan een of meerdere workshops?

- Hoe hebben de ouders de serie workshops ervaren en beleefd?
- Hoe hebben de professionals de serie workshops ervaren en beleefd?

- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens ouders?
- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie die de workshop(s) gegeven hebben?

In deze onderzoeksopzet wordt eerst breed gekeken naar de respondenten, instrumenten en analyse. Hierna wordt deze informatie toegespitst per deelvraag of per set van deelvragen, en dus aangegeven hoe de betreffende deelvraag onderzocht zal worden, aan de hand van welk instrument, de respondenten die hierover en hiervoor benaderd worden, en hoe de uiteindelijk verzamelde gegevens geanalyseerd zullen worden.

Onderzoeksopzet breed bekeken

Respondenten

De respondenten die benaderd worden voor dit praktijkonderzoek, zijn voornamelijk de ouders, omdat zij centraal staan in de ouderparticipatie, en de workshops voor hen zijn opgesteld. Zij zijn dus degenen die een sleutelrol hebben in het vinden van het antwoord op de onderzoeksvraag. Ook wordt er in dit onderzoek aandacht besteed aan de professionals. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen professionals die actief bij de workshops betrokken zijn, en overige professionals. Bij de ouders wordt het onderscheid gemaakt tussen ouders die aan een of meerdere workshops deelnemen, en ouders die hieraan niet deelnemen. Bij elke praktische deelvraag is aangegeven welke respondenten voor die vraag benaderd worden en van belang zijn. Er wordt ouders en professionals naar hun ideeën en opvattingen gevraagd over de ouderparticipatie binnen Vroegrevalidatie Adelante.

Onderzoeksinstrumenten

Er wordt bij dit onderzoek gebruik gemaakt van vragenlijsten als onderzoeksmiddel. Dit is een instrument dat vaak gebruikt wordt bij survey-onderzoek. Dit type onderzoek richt zich op de vraag hoe mensen ergens over denken of wat ze ergens van vinden. Bij het survey-onderzoek wil de onderzoeker weten hoe een bepaalde populatie, in dit geval de ouders en professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie, over

een onderwerp denkt, in dit geval ouderparticipatie. Om dit te onderzoeken wordt er dus een vragenlijst ontwikkeld over het onderwerp, die vervolgens voorgelegd wordt aan de ouders en professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie. Deze vragenlijsten zullen vooraf aan ouders en professionals gegeven worden, en achteraf. Tijdens de serie van workshops wordt bij elke workshop een evaluatieformulier aan ouders gegeven, om het verloop van de workshops in kaart te brengen (Harinck, 2006).

Analyse

Bij onderzoeksmethoden wordt er een onderscheid gemaakt tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek richt zich op de betekenis die een respondent geeft aan aspecten van een bepaald onderwerp. Er wordt de respondent om een mening gevraagd over een bepaald onderwerp. Kwantitatief onderzoek richt zich op het verzamelen van cijfermatige gegevens (Verhoeven, 2007). Bij dit praktijkonderzoek zal van beide onderzoeksvormen gebruik gemaakt worden.

De gegevens die onderzocht worden door middel van de onderzoeksinstrumenten, zullen dus verzameld worden aan de hand van deels kwantitatief en deels kwalitatief onderzoek. Er worden bij de vragenlijsten voor de nulmeting en eindevaluatie, o.a. cijfermatige gegevens verzameld, namelijk in de vorm van het geven van een cijfer aan ouderparticipatie vóór, en ná de workshops. Dit zodat door middel van het gemiddelde cijfer al een conclusie getrokken kan worden over het feit of de serie workshops daadwerkelijk een bijdrage heeft geleverd aan de ouderparticipatie.

De evaluatieformulieren zijn gestructureerde dataverzamelmethode, de vraagstelling staat van tevoren vast en er wordt een klein aantal antwoordmogelijkheden gegeven waaruit de respondenten kunnen kiezen. In de vragenlijsten die opgesteld worden, zijn ook open vragen opgenomen. Deze kunnen niet meegenomen worden in een kwantitatieve analyse, en moeten dus kwalitatief, in woorden, geanalyseerd worden (Verhoeven, 2007).

De gegevens worden uiteindelijk dus voor een deel kwalitatief, en voor een deel kwantitatief geanalyseerd. De onderzoeksgegevens die uit het onderzoek komen, zullen dan ook niet alleen cijfermatig zijn, maar ook woorden bevatten. Het doel is erachter te komen of het project van de workshops uiteindelijk een bijdrage geleverd heeft aan de ouderparticipatie, en in welke mate.

Onderzoeksoptzet per deelvraag/set van deelvragen

Deelvragen: nulmeting vanuit professionals

- Wat verwachten professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie van ouderparticipatie?
- Wat is de ervaring van professionals m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?
- Wat verwachten de professionals, die de workshop(s) geven, van de serie workshops?

Respondenten

De respondenten voor deze twee vragen zijn een aantal professionals die werkzaam zijn binnen de Vroegrevalidatie van Adelante. Dit betreft de professionals die betrokken zijn bij de workshops (projectleiders, bepaalde therapeuten). Dit zijn er in totaal 5.

Instrument

Het instrument dat voor deze deelvraag gebruikt wordt, is een vragenlijst (bijlage 4). Deze is in samenwerking met de pedagoog binnen Adelante Vroegrevalidatie, opgesteld. De professionals worden hierover middels een brief benaderd (bijlage 2). In deze brief wordt hun medewerking en hulp gevraagd voor het praktijkonderzoek. Bijgevoegd aan deze brief bevindt zich de vragenlijst die opgesteld is om een nulmeting te kunnen maken. Deze vragenlijst bestaat voornamelijk uit open vragen, dit zorgt voor meer diepgang van het onderzoek, en geeft de professionals de ruimte om hun kennis en mening te geven in de antwoorden (Baarda, 2001). In de vragenlijst staan vooral de verwachting en ervaring van de professionals, met betrekking tot ouderparticipatie, centraal. Om hier een duidelijk beeld van te krijgen wordt aan de professional gevraagd wat hij/zij onder ouderparticipatie verstaat, welke verwachting hij/zij heeft van ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie en hoe de ouderparticipatie op dit moment ervaren wordt. Ten slotte wordt hen gevraagd waarom het project van workshops wel of niet zou kunnen bijdragen aan een hoger cijfer voor de ouderparticipatie.

Analyse

De gegevens die aan de hand van deze vragenlijst verzameld worden, zullen voornamelijk kwalitatief geanalyseerd en verwerkt worden. Dat wordt gedaan door de gegevens uiteen te rafelen en er structuur in aan te brengen, aan de hand van 8 stappen (Verhoeven, 2011). In stap 1 worden de gegevens verdeeld in kleine fragmenten die in één woord samengevat kunnen worden. Vervolgens wordt in stap 2 aan deze fragmenten/termen een waarde toegekend (positief of negatief). In stap 3 worden de fragmenten gecodeerd, er wordt een woord gezocht waarmee het fragment het beste omschreven kan worden, om het materiaal samen te vatten. De gevonden begrippen worden dus gedefinieerd. Stap 4 betreft het groeperen van de termen. In stap 5 worden de gecodeerde begrippen gesorteerd en wordt er een hiërarchie aangebracht. In stap 6 wordt er gezocht naar verbanden tussen de begrippen, door ze te ordenen en in hoofd- en subgroepen te verdelen. In stap 7 wordt er een structuur aangebracht in de begrippen, en wordt naar verbanden tussen begrippen gezocht en gekeken waarom bepaalde begrippen en bepaalde volgordes aangetroffen zijn. Deze verbanden en volgorde worden samengebracht in een model of diagram. In stap 8 wordt dit model in verband gebracht met de probleemstelling. De resultaten van het analyseproces geven uiteindelijk de nodige informatie om een antwoord op de vraag of vragen te kunnen geven.

De vragenlijst bevat verder ook de vraag hoe de professionals op een schaal van 0 - 10 de ouderparticipatie ervaren, vóór het project van de workshops. Dit zijn cijfermatige gegevens, en zullen dan ook kwantitatief geanalyseerd worden. De cijfers worden onder elkaar gezet en geordend, en vervolgens wordt er een gemiddelde uitgerekend. Dit geldt als cijfermatige nulmeting voor het onderzoek (Migchelbrink, 2000).

Deelvragen: nulmeting vanuit ouders

- Wat verwachten ouders die betrokken zijn bij de zorg van Adelante, van de serie workshops?
- Wat is de ervaring van ouders m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?
- Welke motivatie hebben ouders om wel of niet deel te nemen aan een of meerdere workshops?

Respondenten

De respondenten voor deze deelvragen zijn de ouders waarvan hun kind zich in een van de therapeutische peutergroepen van Vroegrevalidatie Adelante bevindt, en dan specifiek de ouders die zich hebben ingeschreven voor één of meerdere workshops. Het totale aantal dat benaderd wordt betreft dan 10 ouders. Dit is dan ook het geschatte aantal vragenlijsten dat voor de nulmeting te verzamelen en analyseren zal zijn. Dit mits al deze 10 ouders bereid zijn mee te werken aan het onderzoek. Voor de derde deelvraag zijn er ook 5 ouders die niet deelnemen aan de workshops, maar wel de vragenlijst ingevuld hebben.

Instrument

Het instrument dat voor deze twee deelvragen gebruikt wordt, is wederom een vragenlijst (bijlage 3). De vragenlijst is halfgestructureerd, dat wil zeggen dat er een balans is tussen open en gesloten vragen. Zo is er voldoende ruimte voor inbreng vanuit ouders zelf, en kan beter onderzocht worden hoe de ouders bepaalde zaken met betrekking tot ouderparticipatie, ervaren en beleven (Verhoeven, 2011). De vragenlijst is in samenwerking met de pedagoge binnen Adelante Vroegrevalidatie, opgesteld. De ouders worden hierover middels een brief benaderd (bijlage 2). In deze brief wordt hun medewerking en hulp gevraagd voor het praktijkonderzoek. Bijgevoegd aan deze brief bevindt zich de vragenlijst die opgesteld is om een nulmeting te kunnen maken. Deze vragenlijst bestaat voornamelijk uit open vragen, dit zorgt voor meer diepgang van het onderzoek, en geeft ouders de ruimte om hun kennis en mening te geven in de antwoorden (Baarda, 2001).

Om erachter te komen wat de ouders waarvan hun kind zich bevindt in een van de therapeutische peutergroepen binnen Adelante Vroegrevalidatie, verwachten van ouderparticipatie, wordt het gevraagd waarom ze zich hebben ingeschreven voor een of meerde workshops, en wat hun verwachting daarvan is. Om een beeld te krijgen van wat de ervaring van deze ouders is met betrekking tot de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie, wordt hen de vraag gesteld een cijfer te geven voor hoe die ervaring op dat moment, vóór het project van de workshops, is. Vervolgens wordt hen gevraagd of het project van workshops kan bijdragen aan een hoger cijfer voor de ouderparticipatie, en waarom wel of niet. En ten slotte mogen en kunnen ouders eigen ideeën of aanbevelingen aangeven, voor Adelante Vroegrevalidatie, om de ouderparticipatie te bevorderen.

Analyse

De gegevens die aan de hand van deze vragenlijst verzameld worden, zullen voornamelijk kwalitatief geanalyseerd en verwerkt worden. Dat wordt gedaan door de gegevens uiteen te rafelen en er structuur in aan te brengen, aan de hand van 8 stappen (Verhoeven, 2011). In stap 1 worden de gegevens verdeeld in kleine fragmenten die in één woord samengevat kunnen worden. Vervolgens wordt in stap 2 aan deze fragmenten/termen een waarde toegekend (positief of negatief). In stap 3 worden de fragmenten gecodeerd, er wordt een woord gezocht waarmee het fragment het beste omschreven kan worden, om het materiaal samen te vatten. De gevonden begrippen worden dus gedefinieerd. Stap 4 betreft het groeperen van de termen. In stap 5 worden de gecodeerde begrippen gesorteerd en wordt er een hiërarchie aangebracht. In stap 6 wordt er gezocht naar verbanden tussen de begrippen, door ze te ordenen en in hoofd- en subgroepen te verdelen. In stap 7 wordt er een structuur aangebracht in de begrippen, en wordt naar verbanden tussen begrippen gezocht en gekeken waarom bepaalde begrippen en bepaalde volgordes aangetroffen zijn. Deze verbanden en volgorde worden samengebracht in een model of diagram. In stap 8 wordt dit model in verband gebracht met de probleemstelling. De resultaten

van het analyseproces geven uiteindelijk de nodige informatie om een antwoord op de vraag of vragen te kunnen geven.

De vragenlijst bevat verder ook de vraag hoe de ouders, op een schaal van 0 - 10, de ouderparticipatie ervaren vóór het project van de workshops. Dit zijn cijfermatige gegevens, en zullen dan ook kwantitatief geanalyseerd worden. De cijfers worden onder elkaar gezet en geordend, en vervolgens wordt er een gemiddelde uitgerekend. Dit geldt als cijfermatige nulmeting voor het onderzoek (Migchelbrink, 2000).

Deelvraag: ervaring en beleving van workshops, vanuit ouders

- Hoe hebben de ouders de serie workshops ervaren en beleefd?

Respondenten

De respondenten voor het onderzoeken van deze deelvraag zijn de ouders die bij een of meerdere workshops uit de serie aanwezig waren. Per workshop verschilt het aantal ouders.

Workshop 1: 5 ouders

Workshop 4: 9 ouders

Workshop 2: 6 ouders

Workshop 5: 8 ouders

Workshop 3: 7 ouders

Workshop 6: 7 ouders

In totaal zijn er 10 verschillende ouders bij een of meerdere workshops uit de serie aanwezig.

Instrument

Per workshop zullen er steeds evaluatieformulieren ([bijlage 5](#)) aan de ouders gegeven worden, en het aantal van deze formulieren zal dan ook per week verschillen. Aan de hand van de opgestelde evaluatieformulieren kan er na elke workshop gekeken worden hoe ouders de betreffende workshop ervaren hebben. In de evaluatieformulieren wordt een evaluatie van elke workshop gemaakt, aan de hand van vaste, gesloten vragen, die ouders kunnen beantwoorden met 'zeer goed', 'goed', 'redelijk', 'matig', 'slecht' en 'zeer slecht'. Om een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van hoe de ouders iedere workshop ervaren, worden er verschillende vragen gesteld in deze lijst. Er wordt gevraagd of de workshop aan hun verwachtingen voldeed, hoe ze de eigen inbreng ervoeren, de samenwerking met andere ouders, de organisatie van de workshop, de mate van nieuwe kennis, en de kennis en vaardigheden van degene die de workshop gaf. Ten slotte wordt aan ouders gevraagd een cijfer voor de workshop te geven. Aan de hand van deze vragen wordt gekeken hoe elke workshop beoordeeld is door ouders, en hoe ze deze ervaren hebben.

Analyse

De gegevens uit deze vragenlijst zullen kwantitatief geanalyseerd worden, waarbij gebruik gemaakt zal worden van het programma SPSS. Hierin wordt, door aan te geven hoe vaak bepaalde scores voorkomen, een frequentietabel gemaakt. Vervolgens, wanneer hiermee het aantal waarnemingen en het percentage hiervan bekend is, wordt er gebruik gemaakt van grafieken, in dit geval van cirkeldiagrammen. Dit zodat meteen duidelijk en overzichtelijk weergegeven wordt wat de ouders van de verschillende aspecten van de verschillende workshops, vonden. Een cirkeldiagram toont namelijk de verhouding tussen verschillende categorieën, en je kunt in één oogopslag zien welke categorie het meest voorkomt.

Deelvraag: ervaring en beleving van workshops, vanuit professionals

- Hoe hebben de professionals de serie workshops ervaren en beleefd?

Respondenten

De respondenten voor het onderzoeken en beantwoorden van deze vraag, zijn de professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie, die een of meerdere workshops gegeven hebben en dus actief betrokken zijn geweest bij de workshops. Dit zijn in totaal 4 professionals.

Instrument

Het instrument dat wordt gebruikt voor deze deelvraag, is een vragenlijst ter eindevaluatie (bijlage 7). Om een helder beeld te krijgen van hoe professionals het project en de deelname van ouders hieraan, ervaren hebben, worden er daarover vragen gesteld. De vragenlijst begint dan ook met de vraag hoe de professionals de deelname van ouders ervaren hebben, en hoe ouders over het algemeen meededen tijdens de workshops. Hierna volgen vragen over welke kennis ouders gekregen hebben, en welke input ze zelf gegeven hebben tijdens de workshops.

Analyse

De gegevens die aan de hand van deze vragenlijst verzameld worden, zullen voornamelijk kwalitatief geanalyseerd en verwerkt worden. Dat wordt gedaan door de gegevens uiteen te rafelen en er structuur in aan te brengen, aan de hand van 8 stappen (Verhoeven, 2011). In stap 1 worden de gegevens verdeeld in kleine fragmenten die in één woord samengevat kunnen worden. Vervolgens wordt in stap 2 aan deze fragmenten/termen een waarde toegekend (positief of negatief). In stap 3 worden de fragmenten gecodeerd, er wordt een woord gezocht waarmee het fragment het beste omschreven kan worden, om het materiaal samen te vatten. De gevonden begrippen worden dus gedefinieerd. Stap 4 betreft het groeperen van de termen. In stap 5 worden de gecodeerde begrippen gesorteerd en wordt er een hiërarchie aangebracht. In stap 6 wordt er gezocht naar verbanden tussen de begrippen, door ze te ordenen en in hoofd- en subgroepen te verdelen. In stap 7 wordt er een structuur aangebracht in de begrippen, en wordt naar verbanden tussen begrippen gezocht en gekeken waarom bepaalde begrippen en bepaalde volgordes aangetroffen zijn. Deze verbanden en volgorde worden samengebracht in een model of diagram. In stap 8 wordt dit model in verband gebracht met de probleemstelling. De resultaten van het analyseproces geven uiteindelijk de nodige informatie om een antwoord op de vraag of vragen te kunnen geven.

Deelvraag: eindevaluatie: veranderingen na de workshops, volgens ouders

- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens ouders?

Respondenten

De respondenten voor deze deelvragen zijn de ouders waarvan hun kind zich in een van de therapeutische peutergroepen van Vroegrevalidatie Adelante bevindt. Het totale aantal dat benaderd wordt betreft 25 ouders. Dit is dan ook het geschatte aantal vragenlijsten dat voor de nulmeting te verzamelen en analyseren zal zijn. Dit mits al deze 25 ouders bereid zijn mee te werken aan de eindevaluatie van de serie workshops. Binnen deze respondenten bevinden zich zowel ouders die een of meerdere workshops hebben bijgewoond, als ouders die niet aan de workshops hebben deelgenomen.

Instrument

Het instrument dat wordt gebruikt voor deze deelvraag, is een vragenlijst ter eindevaluatie (bijlage 6). Hierin wordt ouders gevraagd of zij veranderingen in ouderparticipatie zien, binnen Adelante Vroegrevalidatie, na de serie workshops. Allereerst wordt daarvoor in de lijst aan ouders gevraagd hoe zij de workshops waaraan ze hebben deelgenomen, ervaren hebben, en of deze aan hun verwachtingen voldeden. Vervolgens worden er specifieke vragen gesteld over hoe ze de inhoud van de workshops vonden, over de volgende zaken: of ze de onderwerpen interessant vonden, ze nieuwe inzichten verkregen hebben, er een betere afstemming tussen thuis en Adelante is, of er genoeg mogelijkheid was tot wisselen van ervaringen, en genoeg ruimte voor eigen inbreng. Hierna volgt de vraag een cijfer te geven voor de ouderparticipatie, ná de workshops, en waarom het project hier wel of niet aan heeft bijgedragen. Ten slotte geven ouders antwoord op de vraag welke veranderingen zij, na de workshops, zien in meeleven, meedenken, meedoen en meebeslissen, en of zij nog verdere ideeën of aanbevelingen hebben om hun als ouders in de toekomst nog meer en beter te betrekken bij het revalidatieproces van hun kind. Aan de hand van de antwoorden die ouders op de vragen uit deze vragenlijst geven, kan er een antwoord gegeven worden op de vraag welke veranderingen er volgens hen zichtbaar zijn in ouderparticipatie, na het project van workshops.

Analyse

De gegevens die aan de hand van deze vragenlijst verzameld worden, zullen voornamelijk kwalitatief geanalyseerd en verwerkt worden. Dat wordt gedaan door de gegevens uiteen te rafelen en er structuur in aan te brengen, aan de hand van 8 stappen (Verhoeven, 2011). In stap 1 worden de gegevens verdeeld in kleine fragmenten die in één woord samengevat kunnen worden. Vervolgens wordt in stap 2 aan deze fragmenten/termen een waarde toegekend (positief of negatief). In stap 3 worden de fragmenten gecodeerd, er wordt een woord gezocht waarmee het fragment het beste omschreven kan worden, om het materiaal samen te vatten. De gevonden begrippen worden dus gedefinieerd. Stap 4 betreft het groeperen van de termen. In stap 5 worden de gecodeerde begrippen gesorteerd en wordt er een hiërarchie aangebracht. In stap 6 wordt er gezocht naar verbanden tussen de begrippen, door ze te ordenen en in hoofd- en subgroepen te verdelen. In stap 7 wordt er een structuur aangebracht in de begrippen, en wordt naar verbanden tussen begrippen gezocht en gekeken waarom bepaalde begrippen en bepaalde volgordes aangetroffen zijn. Deze verbanden en volgorde worden samengebracht in een model of diagram. In stap 8 wordt dit model in verband gebracht met de probleemstelling. De resultaten van het analyseproces geven uiteindelijk de nodige informatie om een antwoord op de vraag of vragen te kunnen geven.

De vragenlijst bevat verder ook de vraag hoe de ouders, op een schaal van 0 - 10, de ouderparticipatie ervaren vóór het project van de workshops. Dit zijn cijfermatige gegevens, en zullen dan ook kwantitatief geanalyseerd worden. De cijfers worden onder elkaar gezet en geordend, en vervolgens wordt er een gemiddelde uitgerekend. Dit geldt als cijfermatige nulmeting voor het onderzoek (Migchelbrink, 2000).

Deelvraag: eindevaluatie: veranderingen na de workshops, volgens professionals

- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie die de workshop(s) gegeven hebben?

Respondenten

De respondenten voor het onderzoeken en beantwoorden van deze vraag, zijn de professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie, die een of meerdere workshops gegeven hebben en dus actief betrokken zijn geweest bij de workshops. Dit zijn in totaal 5 professionals.

Instrument

Het instrument dat wordt gebruikt voor deze deelvraag, is een vragenlijst ter eindevaluatie (bijlage 7). Hierin wordt professionals gevraagd of zij veranderingen in ouderparticipatie zien, binnen Adelante Vroegrevalidatie, na de serie workshops. Om eerst een helder beeld te krijgen van hoe professionals het project en de deelname van ouders hieraan, ervaren hebben, worden er daarover ook vragen gesteld. De vragenlijst begint dan ook met de vraag hoe de professionals de deelname van ouders ervaren hebben, en hoe ouders over het algemeen meededen tijdens de workshops. Hierna volgen vragen over welke kennis ouders gekregen hebben, en welke input ze zelf gegeven hebben tijdens de workshops. Daarop volgen de vragen die voor de bovenstaande deelvraag het meest van belang zijn, namelijk de vraag om een cijfer te geven voor de ouderparticipatie, ná de workshops, en waarom het project wel of niet bijgedragen heeft aan een hoger cijfer. En de letterlijke vraag welke veranderingen zij, na het project, zien in meeleven, meedenken, meedoen en meebeslissen. Met de informatie die met deze vragen verzameld wordt, zal er een helder antwoord gegeven kunnen worden op de bovenstaande deelvraag.

Analyse

De gegevens die aan de hand van deze vragenlijst verzameld worden, zullen voornamelijk kwalitatief geanalyseerd en verwerkt worden. Dat wordt gedaan door de gegevens uiteen te rafelen en er structuur in aan te brengen, aan de hand van 8 stappen (Verhoeven, 2011). In stap 1 worden de gegevens verdeeld in kleine fragmenten die in één woord samengevat kunnen worden. Vervolgens wordt in stap 2 aan deze fragmenten/termen een waarde toegekend (positief of negatief). In stap 3 worden de fragmenten gecodeerd, er wordt een woord gezocht waarmee het fragment het beste omschreven kan worden, om

het materiaal samen te vatten. De gevonden begrippen worden dus gedefinieerd. Stap 4 betreft het groeperen van de termen. In stap 5 worden de gecodeerde begrippen gesorteerd en wordt er een hiërarchie aangebracht. In stap 6 wordt er gezocht naar verbanden tussen de begrippen, door ze te ordenen en in hoofd- en subgroepen te verdelen. In stap 7 wordt er een structuur aangebracht in de begrippen, en wordt naar verbanden tussen begrippen gezocht en gekeken waarom bepaalde begrippen en bepaalde volgordes aangetroffen zijn. Deze verbanden en volgorde worden samengebracht in een model of diagram. In stap 8 wordt dit model in verband gebracht met de probleemstelling. De resultaten van het analyseproces geven uiteindelijk de nodige informatie om een antwoord op de vraag of vragen te kunnen geven.

De vragenlijst bevat verder ook de vraag hoe de ouders, op een schaal van 0 - 10, de ouderparticipatie ervaren vóór het project van de workshops. Dit zijn cijfermatige gegevens, en zullen dan ook kwantitatief geanalyseerd worden. De cijfers worden onder elkaar gezet en geordend, en vervolgens wordt er een gemiddelde uitgerekend. Dit geldt als cijfermatige nulmeting voor het onderzoek (Migchelbrink, 2000).

Theoretisch Kader

▪ Op welke manier worden ouders betrokken bij zorgprocessen voor/met kinderen?

Er wordt op vele diverse manieren vorm gegeven aan ouderparticipatie (de Wit, 2002). Zo geeft Vandenbroeck (2012) aan dat participatie kan beginnen bij informeren en duidelijke schriftelijke afspraken maken, en dat, in de meest complete vorm, ouders medespelers worden in de voorziening en meebeslissen over bepaalde thema's, van eigen kind tot beleidszaken. De primaire vorm van ouderparticipatie is communicatie tussen ouders en medewerkers (Vandemeulebroecke, 2007). Uit een onderzoek van Tavecchio (1996), over de afstemming tussen ouders en professionele opvoeders, blijkt dat er vaak weinig samenhang is tussen pedagogische opvattingen en gedragingen van ouders en die van professionals. Gezinsopvoeding en opvoeding bij de zorg lijken zo twee gescheiden werelden, waarbij wel communicatie is, maar weinig overeenstemming in pedagogisch opzicht. Verder bleek uit dit onderzoek dat een betere communicatie positief samenhangt met hoe de opvoeders het welbevinden van hun kind in de opvangsituatie zien (Vandemeulebroecke, 2007). De conclusies uit dit onderzoek geven aan hoe belangrijk het is om communicatie te creëren tussen ouders en professionals, en dat dit dus inderdaad de primaire vorm van ouderparticipatie is.

De Wit (2002) gebruikt de term ouderparticipatie voor de actievere vormen van ouderbetrokkenheid. Bij ouderbetrokkenheid noemt hij vier varianten: meeleven, meedoen, meedenken en meebeslissen. De actievere vormen die hij aan ouderparticipatie toeschrijft, zijn meedoen, meedenken, en meebeslissen. Deze vormen zijn vaak herkenbaar in de structuur van de organisatie. Onder meedoen of meehelpen vallen, afhankelijk van de invulling, groepsouders of contactouders, activiteiten van een activiteitencommissie of ouderraad en het meehelpen van ouders in de peutergroep(en). Onder meedenken vallen werkgroepen, waarin ouders samen met begeleiders en het team meedenken rond inhoudelijke thema's. Bij meebeslissen ligt de participatie van ouders in een medezeggenschapsraad of het bestuur. Redenen om hieraan deel te nemen kunnen o.a. onvrede zijn, of om tot uitdrukking te brengen dat ouders medeverantwoordelijkheid willen dragen voor de gang van zaken van de opvoedingsgemeenschap als geheel. Vaak is er sprake van een combinatie van redenen.

Binnen Kinderrevalidatie gaat de betrokkenheid van ouders verder dan participatie in teambesprekingen (Meihuizen-de Regt, 2009). Ouders zijn volledig verantwoordelijk voor hun kind, en moeten toestemming geven tot het uitvoeren van een behandeling. Deze kunnen ze alleen geven als ze optimaal geïnformeerd zijn over alles wat er met hun kind gebeurt. Informatie is dus ook een wezenlijk onderdeel van ouderparticipatie. Veel revalidatiecentra geven dit vorm in het organiseren van meeloopdagen. Tijdens zo'n dag vergezellen de ouders hun kind bij de activiteiten van die dag. Pas als ouders geïnformeerd zijn en de informatie begrepen hebben, zijn ze goed in staat het revalidatieproces van hun kind te ondersteunen.

Ouders kunnen dus op verschillende manieren ingeschakeld worden bij het zorgproces van hun kind. Via dagelijkse uitwisseling, via organisatorische medewerking en via structureel medebeheer. De betrokkenheid en invloed van ouders kan in de praktijk tot uiting komen in formele vormen (medezeggenschapsraad, cliëntenraad). Maar ook in min of meer informele, ondersteunde activiteiten, zoals ouderavonden, werkgroepen, workshops en individuele activiteiten (Carnie, 2011)(Van der Ploeg, 1998). Wil men dergelijke ouderparticipatie realiseren, dan moet er een aantal voorwaarden vervuld worden. Op microniveau moeten de ouders zelf, en de medewerkers, de nodige kennis, houding en vaardigheden ontwikkelen. Op meso-niveau moeten de organisaties een visie op ouderparticipatie hebben en die in hun beleid doorvoeren. Op vlak van de overheid moeten mogelijkheden en middelen tot ouderparticipatie geboden worden (Vandemeulebroecke, 2007).

▪ **Wat zijn, voor (bevordering van) een partnerschap tussen professional en ouders, werkzame elementen van een workshop?**

Een volwaardig partnerschap tussen ouders en professionals gaat ervan uit dat er een gedeelde verantwoordelijkheid is die in samenwerking waargemaakt wordt. Het is een proces waarin de partners elkaars activiteiten willen versterken, en elkaar wederzijds willen ondersteunen in het belang van een optimale ontwikkeling van het kind (De Wit, 2002). De professionals en ouders vullen elkaar in deze visie aan. De thuisopvoeding en de opvoeding bij de voorziening komen in elkaars verlengde te liggen. Volgens De Wit (2002) krijgt dit partnerschap gestalte in samenleven, samen doen en samen denken. Bij samenleven staat centraal om de wederzijdse interesse en betrokkenheid bij de leefwereld thuis en bij de voorziening te waarderen en te stimuleren. Dit krijgt vorm waar ouders en professionals elkaar ontmoeten. Bij samen doen gaat het vervolgens om gezamenlijk uitgevoerde activiteiten, waarbij ouders en professionals iets met elkaar ondernemen, al of niet met de kinderen. Bij samen denken buigen ouders en professionals zich samen over pedagogische onderwerpen.

Om aan het samenleven, samen doen en samen denken gestalte te geven, wordt er door organisaties vaak gebruik gemaakt van workshops, omdat deze daartoe de mogelijkheid bieden. Boomsma (2001) geeft aan dat een werkzaam element van een workshop o.a. is dat het een interactieve bijeenkomst is. Er kan interactie ontstaan tussen zowel deelnemers onderling, als deelnemers en projectleid(st)ers. Zo kan er door ieder een beeld gevormd worden van ervaringen en meningen die de deelnemers hebben, en kennis die zij mogelijk al bezitten (Boomsma, 2001).

Bij workshops wordt er gebruik gemaakt van een variatie in werkvormen. Om een workshop interactief te maken worden werkvormen gekozen die de deelnemers prikkelen om actief deel te nemen. Hierdoor wordt ook de kans verkleind dat een aantal deelnemers veel zeggen en anderen weinig. Werkvormen voor coöperatief leren zijn hierbij volgens Burgt (2004) goed te gebruiken. Een voorbeeld daarvan is het vragen stellen (discussie), waarbij de projectleid(st)er een open vraag stelt, en de deelnemers daar in subgroepen over discussiëren, en samen nadenken over een antwoord, hun mening, of ervaringen. De antwoorden die hieruit voortkomen worden plenair besproken. Door te werken met subgroepen, komt iedereen aan bod (Burgt, 2004). Volgens Remmerswaal (2005) biedt de verdeling in subgroepen de deelnemers bovendien de mogelijkheid van elkaar te leren, d.m.v. ervaringen, feedback en interactie. Ook de plenaire bespreking, en het stellen van vragen en geven van beurten geven daar mogelijkheid toe. De deelnemers leren van vaardigheden of ander gedrag door oefeningen, interactie en ervaringen.

Een andere werkvorm is een werkvorm als 'denken, delen, uitwisselen', om de kennis en ervaringen van deelnemers te inventariseren. Hierbij wordt er een 'rondje' gemaakt, en spreken alle deelnemers zich om de beurt uit over een bepaald onderwerp. Ook bij deze werkvorm komt elke werknemer aan bod, maar deze vorm is alleen geschikt wanneer de deelnemers voldoende vrijheid en veiligheid voelen om hun ervaring of mening te delen, in te brengen. Door vragen te stellen en beurten te geven, wordt aan het denkproces van de deelnemers steeds een nieuwe impuls gegeven (Berens, 2007). Dijkman (1993) geeft aan dat volwassenen van elkaar kunnen leren, en ze, bij dat leren van elkaar graag veel leefervaring willen inbrengen, en van werken en 'ontspanning' in groepjes houden. Dit wordt in workshops gedaan door het werken in subgroepen, waarin ze samen, van elkaar, en interactie, leren.

Burgt (2004) noemt ten slotte ook nog 3 werkvormen, die een workshop met volwassenen, werkzaam maken. Dit zijn een denkpauze, brainstormen en situatiebespreking. Bij een denkpauze geeft de projectleid(st)er aan een denkpauze te willen inlassen, om over een vraag of stelling na te denken. Hierbij krijgt elke deelnemer de kans om na te denken over hun mening, ideeën of ervaringen met betrekking tot de vraag of stelling. Na de denkpauze worden deze plenair besproken, als start van een discussie gebruikt, of uitgewisseld in subgroepen. Bij brainstormen wordt er naar aanleiding van een vraag geprobeerd zoveel mogelijk ideeën te verzamelen. Daarna wordt deze informatie geordend, waarna discussie plaatsvindt. De verschillende ideeën of ervaringen die naar voren komen, worden overzichtelijk voor iedereen onder elkaar gezet. Ten slotte noemt Burgt de situatiebespreking, die geschikt is om een

probleem of een kwestie voor te leggen en diverse meningen, reacties of oplossingen boven te brengen. De situatie beschrijft iemands ervaringen in en van een bepaalde situatie. Deze situatie moet herkenbaar en levensecht zijn, voor de deelnemers. Deelnemers denken vervolgens na over wat hun reactie of handelen zou zijn in de betreffende situatie, en bespreken dit met de groep. Deelnemers kunnen ook zelf een of meerdere situaties inbrengen.

Werkzame elementen van een workshop zijn dus o.a. het feit dat het een interactieve bijeenkomst is, waarbij gestalte wordt gegeven aan samen doen en samen denken, en dat volwassenen hun eigen ervaringen en meningen kunnen delen en kunnen uitwisselen met anderen, en hier actief en interactief mee bezig zijn. De werkvormen die in workshops gebruikt worden, creëren, versterken en bevorderen deze werkzame elementen.

▪ Welke samenhang is er tussen ouderparticipatie binnen zorginstellingen en de ontwikkeling en het welzijn van het kind?

Ouderparticipatie kan rechtstreeks bijdragen tot het welbevinden van het kind. Kinderen voelen zich beter wanneer ouders betrokken zijn bij hun zorgproces, en zij de zorginstelling als een volwaardig pedagogisch milieu beschouwen (Vandemeulebroecke, 2007). Vandaar dat niet alleen ouders, maar ook zorginstellingen gestimuleerd worden om meer samenwerking tussen ouders en professionals te bewerkstelligen. Eigenlijkheid behoort elke zorginstelling een partnerschap (betrokkenheid en participatie) met ouders na te streven, om zo de groei en ontwikkeling van het kind te bevorderen (Van der Ploeg, 2011). Loyaliteit tussen ouders en kind(eren) is een fundamentele kracht bij de vorming van ieder individu. De primaire loyaliteitsband, waarin het beschikbaar zijn en het in staat zijn te geven, belangrijk zijn, zijn voor ieder van invloed op de houding die ingenomen wordt ten opzichte van de (opvoedings)wereld buiten het gezin. Het gaat er dus om van betekenis te zijn en verbonden te zijn. Vandaar ook dat het van groot belang is dat ouders, in de opvoedingswereld buiten het gezin, ook verbonden en van betekenis blijven (Van Heusden & Van den Eerenbeemt, 1983). Verschillen in opvoedingsstijl tussen ouder en professional en een betere communicatie tussen beiden, hangt vervolgens positief samen met de door opvoeders waargenomen mate van welbevinden van het kind in het zorgproces. Het is dus zeer belangrijk communicatie te creëren tussen ouders en professionals, de elementaire vorm van ouderparticipatie. Zo worden de verschillende leefwerelden met elkaar verbonden. Als men dan nog komt tot een betere afstemming tussen beide, zal het welbevinden van het kind ook hoger liggen (Vandemeulebroecke, 2007). Ten slotte wordt, wanneer ouders verbonden zijn met en participeren in de hulpverlening en het zorgproces van hun kind, voorkomen dat zij het probleem en de oplossing daarvan kwijtraken aan de professional, de hulpverlener. Ouders en professionals zijn samen verantwoordelijk voor oplossingen, en zoeken hier dan ook samen naar, op basis van de kennis van zowel de ouders als de professionals. Zo leidt meer participatie dan ook tot een kwalitatief beter hulpverleningsproces. (Jumelet, De Ruyter & Kayser, 1999).

De betrokkenheid van ouders bij het zorgproces van hun kind, levert dus een positieve bijdrage aan een gunstige ontwikkeling van het kind. Hoe intensiever deze betrokkenheid en participatie zich manifesteert, hoe gunstiger dat is voor het kind (Van der Ploeg, 2011).

▪ Wat is er bekend over de effecten van de verschillende vormen van ouderparticipatie?

Volgens onderzoek van van der Schaaf en van den Berg (2009) zijn er bij de verschillende vormen van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie, ook verschillende effecten. Zo geven zij verschillende vormen of activiteiten, en daarbij horende positieve of negatieve effecten. Onder de vorm 'gesprekken met ouders' vallen o.a. geplande gesprekken, zoals bijvoorbeeld het intakegesprek (ouders en professionals maken kennis en inventariseren elkaars verwachtingen), evaluatie- en adviesgesprekken. Een belemmerende factor hierin is als professionals niet concreet en helder genoeg zijn over wat de ouders mogen en kunnen verwachten, en wat er van de ouders verwacht wordt. Een positief effect van geplande gesprekken is dat vrijwel alle ouders bereikt worden. Wanneer in deze gesprekken ouders door de

professionals gestimuleerd worden opvoedings- en ontwikkelingsondersteunend gedrag thuis te gebruiken en vertonen, maakt dit dat deze gesprekken een nog positiever effect hebben. Ouders moeten in deze gesprekken dus geïnformeerd worden welk gedrag van hun, gunstig is voor de ontwikkeling van kinderen (Berenst, 2007). Naast de geplande gesprekken vinden er ook ongeplande gesprekken plaats, wanneer ouders hun kind bijvoorbeeld brengen en halen, en de professional(s) dan kort ontmoeten. Deze gesprekken hebben vooral een positief effect, ouders blijken deze contacten vaak erg te waarderen, omdat het hen de mogelijkheid geven om actuele informatie uit te wisselen met de professional(s).

Een volgende vorm die van der Schaaf en van den Berg (2009) geven, is ouderavonden. Het effect hiervan is minder positief, omdat het contact vooral éézijdig is. De professional geeft de ouders informatie, en ouders moeten hiernaar luisteren en krijgen op zijn meest de mogelijkheid om vragen te stellen. Verder wordt de uitnodiging voor deze avonden vrijwel altijd schriftelijk gedaan, en niet elke ouders leest of vindt deze brief. Daardoor kan bij zo'n avond een lage opkomst zijn, en kan het zijn dat ouders zich niet betrokken voelen door en bij de zorginstelling.

Weer een andere vorm is het vormgeven van gezinsgerichte activiteiten. Het uitgangspunt hiervan is dat ouders hun kind stimuleren in hun ontwikkeling. De ouders die dat nodig hebben, krijgen hierbij ondersteuning om hun ontwikkelings- en opvoedingsondersteunend gedrag te stimuleren. Door middel van bijvoorbeeld spel en interactievaardigheden, worden zij tijdens deze activiteiten hierbij geholpen door de professional(s), en krijgen zo handvaten mee om thuis voort te borduren op het zorgproces van hun kind. Een voorbeeld van zo'n activiteit is een workshop. Ook deze vorm van ouderparticipatie kan dus een groot positief effect hebben, ouders voelen zich meer betrokken bij het zorgproces van hun kind, en de interactie tussen hen en hun kind, verbetert (van der Schaaf & van den Berg, 2009).

Andere activiteiten die een positief effect hebben op de ouderparticipatie, is o.a. het gebruik van een aparte ruimte voor ouders (ouderhoek, ouderkamer). Hier kunnen ouders contact hebben met elkaar, en onderlinge ervaringen uitwisselen. Ook professionals kunnen zich hier zo nu en dan laten zien, wat ervoor zorgt dat er meer mogelijkheden worden gecreëerd voor informeel contact. Ook het meelopen in de groep of klas van het kind, en meelopen met verschillende professionals die betrokken zijn bij hun kind, heeft positief effect. Dit ligt vooral in het persoonlijke en individuele contact, ouders krijgen de kans om met de professionals over de ontwikkeling van hun kind te praten, en voelen zich gehoord. Er ontstaat zo een open sfeer en er wordt een bijdrage geleverd aan een daadwerkelijk partnerschap tussen professionals en ouders, door het bevorderen van wederzijdse betrokkenheid (Smit, 2006).

▪ Wat is de rol van professionals binnen zorginstellingen met betrekking tot ouderparticipatie?

Volgens Vandenbroeck (2005) hangt participatie samen met het ouderbeeld van de organisatie. Ziet men ouders als klant, dan wordt er in de dienstverlening zoveel mogelijk rekening gehouden met hun wensen. Worden ouders echter gezien als partners, dan is een gelijkwaardige samenwerking het doel, in het voordeel van het kind. Beide partners hebben dan aandacht voor elkaars aspect in de opvoeding. Ouders zijn meer betrokken als ze zelf meer initiatief nemen en verantwoordelijkheid dragen. Zolang de leiding in handen is van de professionals, is de kwaliteit van de ouderparticipatie afhankelijk van de ruimte die ouders van hen krijgen. Ouderparticipatie vraagt bereidheid om beïnvloeding als tweerichtingsverkeer te laten gebeuren. Als er geen ruimte voor uitwisseling is, zullen ouders afhaken en begeleiders zich gefrustreerd voelen.

De rol van professionals met betrekking tot ouderparticipatie, bevat volgens Vandemeulebroecke (2002) in eerste instantie het erkennen van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de opvoeding van het kind. Deze erkenning van ouders in hun ouderrol en opvoedingsverantwoordelijkheid, biedt namelijk perspectief op het tot stand brengen van een gelijkwaardige positie voor ouders en medewerkers. Verder moeten professionals volgens hem ouders, in hun verantwoordelijkheid van opvoeders, als gelijkwaardige partners zien. Hierbij wordt een dialogale grondhouding voorop gesteld.

Verder is volgens Vandenbroeck (2012) een participatieve houding bij professionals van belang. Deze houding houdt in dat de professional openstaat voor een ander, in dit geval de ouder(s), diegene erkent, een plaats geeft en daar rekening mee houdt. De professional moet dus, naast het eigen referentiekader, ook ruimte maken voor andere referentiekaders. Naast een bepaalde houding vraagt ouderparticipatie ook kennis en vaardigheden van de professionals. En dit geldt niet alleen voor de participatie en het betrekken van ouders bij beleidsbeslissing. Ook bij dagelijkse contactmomenten komen er veel competenties aan bod. Medewerkers moeten een goede luisterhouding bezitten en bereid zijn tot samenwerking en dialoog.

Volgens Van Harten (2008) is een goede samenwerking essentieel. Vanaf het moment dat het zorgproces begint, krijgt het ontwikkelen hiervan veel aandacht. De medewerkers leren de kinderen beter kennen m.b.v. informatie van de ouders. Zij kunnen aangeven welke benadering tot dan toe goed of juist niet goed heeft gewerkt. Deze elementen kunnen medewerkers overnemen. Zo hanteren ouders en medewerkers één lijn in de benadering van het kind, en ontstaat de mogelijkheid om ouders te vragen actief te participeren in de begeleiding en behandeling van hun kind.

Professionals dienen volgens Vandemeulebroecke (2002) ouders kansen geven om een instap te vinden in de mogelijkheden tot participatie. De professional moet hen een efficiënte toeleiding daarvoor en opvang daarin bieden, en subjectieve toegankelijkheid is hierbij van belang. Van Pelt (1997) geeft aan dat ouderparticipatie de mogelijkheid schept om ouders directer te betrekken bij de zorgverlening aan hun kind, maar dat professionals hierbij rekening moeten houden met het feit dat ouders deze betrokkenheid op hun eigen manier in dienen te kunnen vullen. De keuze daarvan behoort tot hun vrijheid. Er kunnen tussen ouders dan ook verschillen in betrokkenheid bestaan. Hierbij is het van belang dat de professional de ouders die minder actief zijn geen verwijten maakt, en respect toont voor hun motieven, mogelijkheden en onmogelijkheden.

Onderzoeksrapportage

Hieronder volgt de rapportage van de geanalyseerde onderzoeksgegevens van het praktijkonderzoek. Hierin worden dan ook, aan de hand van de door de respondenten ingevulde vragenlijsten en formulieren, antwoorden geformuleerd op de praktische deelvragen.

Deelvragen: nulmeting vanuit professionals

- Wat verwachten professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie van ouderparticipatie?

Om antwoord te geven op deze deelvraag, werd er in de vragenlijst ten eerste aan de professionals gevraagd wat zij verstaan onder ouderparticipatie. Bij de antwoorden op deze vraag geven de vier bevroegde professionals (pedagoge, logopediste, fysiotherapeute, maatschappelijk werkster) aan onder ouderparticipatie te verstaan dat ouders actief betrokken zijn bij het revalidatieproces van hun kind en beleid/organisatie, op de hoogte zijn van de doelen en activiteiten van het team, en bij het bepalen van de doelen in de revalidatie een gelijkwaardige partner zijn. Verder wordt er door deze professionals onder verstaan dat ouders de mogelijkheid gegeven wordt om op vaste momenten deel te nemen aan het programma van hun kind, maar ook dat er op praktijk gebied een goed contact en uitwisseling is tussen thuis en peutergroep, zodat de thuissituatie een verlengstuk is van de therapie. Er wordt ook aangegeven dat workshops hiervoor een goede mogelijkheid bieden en zijn.

Ten tweede werd aan de professionals letterlijk gevraagd wat zij als professional verwachten van ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie. Hierop werden verschillende antwoorden gegeven. Zo wordt er aangegeven dat er van ouderparticipatie empowerment (toewerken naar het versterken van vaardigheden van ouders) verwacht wordt, om een blijvende actieve rol te spelen. Hiernaast vinden professionals dat er duidelijke afspraken moeten zijn, zodat ouders weten van de mogelijkheden en daar gebruik van kunnen maken. Wat betreft therapieën van het kind, wordt verwacht dat de ouders regelmatig hierbij aanwezig zijn, kunnen aangeven wat hun hulpvragen zijn, en dat de ruimte bestaat om daar dieper op in te gaan, eventueel in de thuissituatie.

- Wat is de ervaring van professionals m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?

Op de vraag welk cijfer de professionals de ouderparticipatie gaven op het moment van het invullen van de vragenlijst (vooraf aan het project van de workshops), gaven 3 van de 4 professionals een positief cijfer (2 zevens, 1 zes) en 1 van de 4 een negatief cijfer (3). De toelichting die door de professionals gegeven wordt voor het geven van een positief cijfer, betreft verschillende aspecten. Zo vinden deze professionals dat de ouders mondig, actief betrokken en assertief zijn. Ze worden betrokken door mee te kunnen lopen bij behandelingen en in de groep, zijn gesprekspartner tijdens kindbesprekingen, en hun mening wordt dan ook serieus genomen. Hierbij wordt er verder aangegeven dat er dus wel mogelijkheden voor ouderparticipatie geboden worden, maar dat lang niet alle ouders daar gebruik van maken.

Bij het negatief gegeven cijfer (3), wordt aangegeven dat de revalidatie gericht moet zijn op de gezinssituatie, en ouders verder moeten kunnen met hun kinderen. Doordat de meeste ouders nauwelijks bij de therapie van hun kind aanwezig zijn, is dit een gemiste kans om de therapie in de thuissituatie te kunnen voortzetten. Hiernaast wordt aangegeven dat huisbezoeken ontmoedigd worden. Het is van belang dat ouders in de thuissituatie verder kunnen met hun kinderen, en hieraan wordt volgens de professionals op dat moment nog niet voldoende gedaan. Het gemiddelde dat uit de cijfers die op deze vraag gegeven zijn, voortkomt, is een 5,75.

- Wat verwachten de professionals die de workshop(s) geven, van de serie workshops?

Met betrekking tot de workshops wordt verwacht dat deze een ingang voor ouderparticipatie zijn, en ouders meer betrokken raken bij de revalidatie van hun kind. Dit in de vorm van het opdoen van kennis en het uitwisselen van ervaringen met elkaar en met medewerkers van Adelante.

3 van de 4 professionals geeft aan te denken dat het project van de workshops kan bijdragen aan een hoger cijfer voor de ouderparticipatie. Aangegeven redenen hiervoor zijn o.a. het feit dat de workshops interactief zijn, met andere ouders, psycho-educatie, ontspanning, geen therapie, spelenderwijs, ouders en kind. Meer inzicht in de wereld van de ouders en kind, uitspreken van elkaars verwachtingen, ideeën, verbeterpunten, wisselwerking professionals en ouders. Ouders raken meer vertrouwd met andere ouders, met medewerkers en met Adelante als instituut. Hierdoor worden ze vrijer, zullen ze eerder hun mening durven geven, vragen stellen. Ook hebben ze meer steun aan andere ouders, ook na de workshops en kunnen ze als groep ouders actiever participeren.

1 van de 4 professionals geeft aan niet te weten of het project kan bijdragen aan een hoger cijfer voor de ouderparticipatie, omdat ze onvoldoende inzicht heeft in de andere workshops. Wat betreft de workshop bewegen (fysiotherapie) die zij geeft, geeft ze wel aan te hopen dat ouders hierin ideeën krijgen die ze thuis kunnen toepassen.

Deelvragen: nulmeting vanuit ouders

- Wat verwachten ouders die betrokken zijn bij de zorg van Adelante, van de serie workshops?

Het merendeel van de ouders geeft aan van de serie workshops voornamelijk te verwachten dat deze hen nieuwe kennis zal brengen, over de verschillende onderwerpen die in de workshops aan bod komen, en dat de workshops mogelijkheid bieden tot het uitwisselen van ervaringen. Hiernaast geven verschillende ouders ook aan te verwachten dat ze in de workshops samen kunnen werken met therapeuten en hun kind, en er zo ook een betere afstemming tussen thuis en Adelante ontstaat.

Op de vraag of ouders verwachten dat het project kan bijdragen aan een hoger cijfer voor de ouderparticipatie, antwoorden 8 ouders 'ja', en 2 ouders 'nee'. De redenen die gegeven werden bij het antwoord 'ja', waren o.a. dat er zo meer momenten zijn voor het uitwisselen van informatie, er van elkaar geleerd kan worden, praktijkgericht, en dat de workshops de betrokkenheid en samenwerking verhogen, en zorgen voor een betere communicatie naar therapeuten toe. De ouders die 'nee' antwoordden geven als reden het feit aan dat ze al zeer tevreden zijn.

- Wat is de ervaring van ouders m.b.t. de ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?

Op de vraag hoe de ouders de ouderparticipatie op het moment van het invullen van de vragenlijst (vooraf aan het project), ervaren, werd door 9 van de 10 ouders een positief cijfer gegeven, tussen de 7 en de 10. Het negatieve cijfer dat gegeven werd was een 5. Het gemiddelde cijfer dat uit de totale gegevens voortkomt, is een 7,9. Hierdoor kan dus gesteld worden dat de ouders die zich hebben ingeschreven voor de workshops, op het moment vooraf aan de serie workshops, de ouderparticipatie als positief ervaren.

Bij de ouders die zich niet hebben ingeschreven voor de workshops, gaven vier van de vijf een positief cijfer, dat lag tussen de 7 en de 10. Één ouder heeft deze vraag niet ingevuld. Het gemiddelde van de 4 gegeven cijfers bedraagt een 8,25. Ook dit is een positief cijfer, en ligt ruim boven de helft (5). Ook deze ouders ervaren, vooraf aan de serie workshops, de ouderbetrokkenheid over het algemeen dus als positief.

- Welke motivatie hebben ouders om wel of niet deel te nemen aan een of meerdere workshops?

Het merendeel van de ouders die zich aangemeld hebben (10) voor een of meerdere workshops, geven aan zich aangemeld te hebben omdat ze in de workshops nieuwe kennis op kunnen doen, en ervaringen van andere ouders kunnen horen. Hiernaast worden er nog redenen gegeven als het interessant vinden van de onderwerpen die in de workshops aan bod komen, en de mogelijkheid tot het krijgen van extra ideeën en tips voor thuis.

De ouders die zich niet aangemeld hebben geven verschillende redenen aan waarom zij zich niet hebben ingeschreven voor een of meerdere workshops. De reden die het meest naar voren komt, is werk. Ouders hebben door hun werk een gebrek aan tijd, of de dagen waarop de workshops gegeven worden vallen samen met hun werkdagen, waardoor het voor hen niet mogelijk is om aan een of meerdere workshops deel te nemen. Andere redenen zijn het niet hebben van vervoer, een te lange afstand van thuis tot Adelante, het niet spreken van de Nederlandse taal, het niet interessant vinden van de opzet van de workshops, en het hebben van extra zorg voor een tweede kind.

Deelvraag: ervaring en beleving van workshops, vanuit ouders

- Hoe hebben de ouders de verschillende workshops ervaren en beleefd?

Om een helder beeld te krijgen over de totale ervaring en beleving van de workshops, zijn er na afloop van iedere workshop, evaluatieformulieren door ouders ingevuld. De hieruit voortgekomen gegevens zijn geanalyseerd aan de hand van SPSS. Over het algemeen blijkt dat bij iedere workshop de mogelijkheid tot eigen inbreng en de samenwerking met andere ouders, het meest positief bevonden is. Hierna volgt de mate van tevredenheid over de organisatie van de workshops, en de kennis en vaardigheden van de personen die de workshop gaven. De mate waarin ouders aangeven nieuwe kennis te hebben opgedaan in de workshops, is relatief laag, en scoort dan ook lager dan de hierboven benoemde andere aspecten.

De gegevens uit de evaluatieformulieren bij elke workshop, zijn weergegeven aan de hand van 5 cirkeldiagrammen, met betrekking tot de eigen inbreng, de samenwerking met andere ouders, de mate van tevredenheid over de organisatie van de workshop, de mate van het opdoen van nieuwe kennis, en de tevredenheid over de kennis en vaardigheden van de workshopleiders. Hierin is duidelijk te zien dat de ouders over het algemeen de samenwerking met ouders, de tevredenheid over de organisatie van de workshops en de mogelijkheid tot eigen inbreng/actieve deelname, het meest positief gescoord hebben. Hierbij is, hoe de ouders de eigen inbreng en de samenwerking met andere ouders hebben ervaren, het meest belangrijke dat naar voren komt. Hetgeen dat het laagst scoort is de mate van het opdoen van nieuwe kennis in de workshop.

Over het algemeen kan vanuit de geanalyseerde gegevens gesteld worden dat ouders de workshops positief ervaren en beleefd hebben.

De gemiddeldes van de voor elke workshop gegeven cijfers zijn ook allen positief:

Workshop 1: 7,3

Workshop 2: 7,75

Workshop 3: 8,2

Workshop 4: 8,6

Workshop 5: 9

Workshop 6: 9,5

Hieruit komt duidelijk naar voren dat de workshop 'Samen Bewegen' en de workshop 'Ouders aan het woord', het meest positief ervaren zijn.

Uit de algemene eindevaluatie blijkt dat de ouders de workshops waaraan zij deelgenomen hebben positief ervaren hebben, en er werden antwoorden gegeven als 'goed', 'prima verzorgd', 'herkenbaar', 'prettig' en dat de eerste workshops veel theorie bevatten, maar de laatste twee veel praktische zaken, Hiernaast geven ouders aan dat de workshops aan hun verwachtingen voldeden, omdat het altijd fijn is iets nieuws te leren, horen of zien, en dat er elke keer veel informatie en veel raakvlakken waren. Één ouder gaf aan dat de door haar bezochte workshop niet geheel aan haar verwachtingen voldeed, omdat ze het jammer vond dat het interactieve deel met de kinderen eruit gelaten was.

Op de vraag of ouders de verschillende onderwerpen die aan bod kwamen in de workshops, interessant vonden, antwoordden alle ouders ja. Kritischer waren de ouders bij de vraag of de workshops hen nieuwe inzichten gebracht hebben, hierop antwoordden 4 ouders 'ja', 2 ouders 'nee', en 1 ouder 'soms. Volgens het merendeel van de ouders (5 van de 7), hebben de workshops gezorgd voor een betere afstemming tussen thuis en Adelante. Positief bevonden werd de mogelijkheid ervaringen uit te wisselen met ouders en professionals, alle ouders gaven aan dat de workshops hier mogelijkheid toe boden. Ditzelfde geldt voor de ruimte die in de workshops werd ervaren voor eigen inbreng en actieve deelname.

Deelvraag: ervaring en beleving van workshops, vanuit professionals

- Hoe hebben de professionals de serie workshops ervaren en beleefd?

Om een helder beeld te krijgen van, en een antwoord te geven op deze deelvraag, werden er in het eindevaluatieformulier verschillende vragen gesteld. Bij de antwoorden op deze vragen is het van belang aan te geven dat 2 van de 4 professionals die de lijst ingevuld hebben en betrokken waren bij het project, maar 1 workshop gegeven hebben. Daarom zijn hun antwoorden vooral van toepassing op die workshop, die 'samen bewegen' betrof. De andere twee professionals waren betrokken bij het geheel, en hebben de overige workshops gegeven. Op de eerste vraag, hoe de professionals de deelname van ouders aan de verschillende workshops, ervaren hebben, geven de professionals van 'samen bewegen' aan dat bij deze workshop het aantal ouders heel fijn was, en dat er een actieve deelname van de ouders bij ervaren is. De andere twee professionals geven aan dat de ouders actief en open waren, hun mening gaven, en goede ideeën hadden over zowel inhoudelijke als meer organisatorische zaken. Ook werd aangegeven dat de workshops een eye-opener waren, en de participatie van ouders duidelijk van belang is, en ze zich zelf bewust op de achtergrond plaatsten. De tweede vraag in de lijst sluit nauw aan bij de vorige, en gaat over hoe de ouders volgens de professionals over het algemeen meededen tijdens de workshops. De twee projectleiders gaven hierbij aan dat ouders een open en actieve houding hadden, en er hier een duidelijke groei in te zien was. Dit in de zin dat ouders in eerste instantie iets meer afwachtend en luisterend waren, maar later meer interactief en actiever. Ook geven deze professionals aan een groei te zien in het contact tussen de ouders onderling. Met betrekking tot de workshop 'Samen bewegen' werd aangegeven dat ouders enthousiast en actief betrokken waren (door opzet van de workshop), maar ook kritisch, door ervoor te kiezen niet met het eigen kind deel te nemen.

De kennis die ouders hebben gekregen door deel te nemen aan een of meerdere workshops, is volgens de projectleiders voornamelijk het samen delen van ervaringen, maar ook kennis over de volgende aspecten:

- verschillende ontwikkelingsfasen en de gevolgen hiervan op het gedrag
- communicatie, communicatieproblemen en technieken in het stimuleren daarvan
- opvoedingsstrategieën
- diagnoses van de kinderen van de andere ouders en de gevolgen voor hun ontwikkeling

De professionals die de workshop 'samen bewegen' gegeven hebben gaven aan dat de kennis die ouders gekregen hebben bestond uit praktische handvaten ten aanzien van bewegen, door spelvormen aan te bieden die de ouders thuis ook kunnen doen met hun kind.

De input van ouders zelf bestond volgens de professionals in de meeste workshops uit het delen van ervaringen, gevoelens, begrip en frustraties, uit meedenken, het aangeven van problemen, en het aanreiken van oplossingen voor anderen. In de andere workshop bestond de input uit actieve deelname

en uit het feit dat één moeder haar kind niet meenam omdat deze het niet aankon, maar dat moeder toch aanwezig was en het wilde ervaren.

Deelvraag: eindevaluatie: veranderingen na de workshops, volgens ouders

- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens ouders?

Om deze deelvraag te beantwoorden, werd er in de vragenlijst gevraagd welke veranderingen in ouderparticipatie volgens ouders zichtbaar is na de workshops, met betrekking tot de volgende aspecten: meeleven, meedenken, meedoen, meebeslissen. Qua meedenken geven ouders aan te zien dat ze door en na de workshops, meer input hebben qua ideeën, door deze uit te wisselen en door te geven. Qua meedoen geven ouders aan dat ze door en na de workshops, de kans krijgen om mee te kijken en beslissingen te maken. Qua meebeslissen geven ouders aan de verandering te zien dat ouders en professionals samen als team beslissingen maken en ideeën uitwisselen. Er waren ook een aantal ouders die bij deze vraag niks ingevuld hebben, waarbij één ouder de reden gaf dat hij maar één workshop heeft bijgewoond en daardoor over die vraag niks kon zeggen.

Twee andere vragen uit de vragenlijst, die helpen om deze deelvraag te kunnen beantwoorden, zijn de vraag hoe ouders na het volgen van een of meerdere workshops de ouderbetrokkenheid/participatie ervaren in de vorm van een cijfer, en de vraag waarom het project wel of niet heeft bijgedragen aan een hoger cijfer dan ze vooraf aan de workshops gaven. Het gemiddelde bedraagt een 7,9. Op de vraag of het project bijgedragen heeft aan een hoger cijfer, geven 5 ouders positief antwoord. Hierop geven ze als reden dat er in de workshops veel meningen gedeeld zijn, een andere kijk op dingen is opgedaan, en de ouders meer inbreng kregen. 2 ouders gaven aan dat het project niet heeft bijgedragen, de reden die hiervoor door een van de twee ouders gegeven werd, was dat ze maar één workshop heeft bijgewoond, en vooral interesse had in het interactieve deel.

Om het gemiddelde cijfer dat vooraf aan het project gegeven werd voor de ouderparticipatie te vergelijken met het gemiddelde cijfer achter aan het project, moeten de startlijsten van dezelfde zeven ouders die de eindlijst hebben ingevuld, gebruikt worden. Het gemiddelde cijfer dat door hen vooraf gegeven werd, betreft een 7,4. Het gemiddelde cijfer *achteraf*, blijkt uit de cijfers hierboven, is een 7,9. Hier is dus ook een stijgende lijn te zien.

Deelvraag: eindevaluatie: veranderingen na de workshops, volgens professionals

- Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er zichtbaar na de workshops, volgens professionals binnen Adelante Vroegrevalidatie die de workshop(s) gegeven hebben?

In meeleven geven de workshopleiders verandering te zien dat er onderling meer respect en begrip getoond wordt en informatie uitgewisseld wordt, waardoor de professionals de keuzes van ouders beter begrijpen, en ouders meer inzicht hebben in wat therapeuten of de groepsleiding, doet. Bij de overige professional wordt door de een aangegeven dat ze voor alle onderdelen bij deze vraag geen concrete veranderingen kan aangeven. De andere professional geeft over alle gebieden (meeleven, meedenken, meedoen, meebeslissen) aan dat ouders positief zijn over deze vorm, en dat volgens haar de ouders de actieve vorm, zoals aangeboden bij 'samen bewegen', prettig vonden.

In meedenken hebben zich tijdens de workshops ook veranderingen voorgedaan. Zo gaven ouders in de workshop veel opener hun mening over verschillende zaken, droegen ideeën aan, en formuleerden wensen. Zo denken ze meer mee met de rest van het team, over wat het beste is voor hun kind.

Wat meedoen betreft zijn ouders volgens de professionals bewuster geworden van het feit dat ze een actieve partner kunnen zijn in het revalidatieproces, waardoor ze meer zullen gaan meedoen. In de workshops zelf was dit actieve meedoen al duidelijk te zien.

Ten slotte zijn er veranderingen in het meebeslissen van ouders, zo hebben ze meebeslist over de workshop 'ouders aan het woord', en toekomstige workshops. Verder wordt aangegeven dat ouders zich gesteund voelen door andere ouders als zij zelf beslissingen nemen, en durven hier meer voor uit te komen, het bespreekbaar te maken.

Om te kijken of er over het algemeen volgens de professionals verandering is in de ouderparticipatie, is de professionals gevraagd een cijfer te geven voor hoe zij, na het project, de ouderparticipatie ervaren. Hierop worden 3 positieve cijfers gegeven (één 7, tweemaal 8). Het negatieve cijfer betreft een 5, wat het gemiddelde tot een 7 brengt. Dit is een positief cijfer, en geeft aan dat de professionals de workshops als positief ervaren hebben, en na de workshops verandering zien in de ouderparticipatie.

Conclusies

Uit de verzamelde gegevens zijn verschillende aspecten te concluderen, die van belang zijn voor het beantwoorden van de deelvragen en de hoofdvraag. Allereerst wordt er gekeken naar de conclusies met betrekking tot de vooraf bepaalde doelstelling die de projectleiders met het project wilde realiseren. De overkoepelende doelstelling betrof kwaliteitsverbetering van het hulpverleningsproces, door bevordering en vergroting van de ouderparticipatie. Hierbij stelden de projectleiders dat, door ouders op een laagdrempelige manier mee te laten participeren in het revalidatieproces en te leren van elkaar, er een betere afstemming plaatsvindt tussen ouders en professionals. Door deze verbeterde afstemming zal de ouderparticipatie rechtstreeks bijdragen aan het welbevinden van het kind (verbeterde leer- en behandelresultaten). Uit resultaten van de nulmeting en eindevaluatie, kan geconcludeerd worden dat deze doelstelling behaald is. Zowel ouders als professionals geven in de eindevaluatie aan dat de workshops hebben bijgedragen aan een verbeterde afstemming tussen Adelante en thuis. Uit theoretisch onderzoek blijkt eveneens dat ouderparticipatie rechtstreeks kan bijdragen aan het welbevinden van het kind. Door ouderparticipatie worden beide leefwerelden namelijk met elkaar verbonden, en ontstaat er een betere afstemming tussen de beide (Vandemeulebroecke, 2007). Hierdoor zoeken ouders en professionals samen naar oplossingen op basis van de kennis van zowel ouders als professionals, en leidt participatie tot een kwalitatief beter hulpverleningsproces (Jumelet, de Ruyter & Kayser, 1999).

Resultaten uit de eindevaluatie geven aan dat zowel ouders als professionals op verschillende gebieden van ouderparticipatie verandering zien. Dit betreft de gebieden meeleven, meedenken, meedoen en meebeslissen. Uit de antwoorden van de *ouders* kan geconcludeerd worden dat zij op het punt van meedenken meer input hebben gekregen qua ideeën (door uitwisselen en doorgeven). *Professionals* geven dit ook aan, en voegen hieraan toe dat zij, door het uitwisselen van ervaringen, de keuzes van ouders beter begrijpen, en ouders meer inzicht hebben in hetgeen de professionals doen. Uit antwoorden van beiden is te concluderen dat er zo samen nagedacht wordt over wat het beste is voor het kind. Op het gebied van meedoen is vanuit antwoorden van *zowel ouders als professionals* te concluderen dat ouders door deelname aan de workshops de kans krijgen mee te kijken en actief mee te doen. *Professionals* voegen hieraan nog toe dat ouders bewuster zijn geworden van het feit dat ze een actieve partner kunnen zijn in het revalidatieproces, waardoor ze meer zullen gaan participeren. Qua meebeslissen geven *ouders* aan, de verandering te zien dat ouders en professionals samen als team beslissingen maken en ideeën uitwisselen. *Professionals* geven aan dat ouders meebeslist hebben over de workshop 'ouders aan het woord', en toekomstige workshops. En dat ouders zich gesteund voelen door andere ouders als zij zelf beslissingen nemen, en hier meer voor uit durven te komen en het bespreekbaar maken.

Wanneer gekeken wordt naar de resultaten uit de evaluatieformulieren, kan de conclusie geformuleerd worden dat het gehele project, en de inhoud daarvan, door zowel ouders als professionals positief ervaren is. Uit de evaluatieformulieren die per workshop gegeven zijn aan *ouders*, blijkt dat *ouders* de mogelijkheid tot eigen inbreng en actieve deelname aan de workshops, en de samenwerking met andere ouders, het meest positief ervaren hebben (zie bijlage 8, figuur 1 en 2). Het aspect van de mate van nieuwe kennis die opgedaan is tijdens de workshops wordt door ouders, in vergelijking met de twee net genoemde aspecten, lager beoordeeld (zie bijlage 8, figuur 4). De gemiddelde cijfers die per workshop gegeven zijn, kunnen met deze informatie verklaard worden. De workshops 'Samen Bewegen' (9) en 'Ouders aan het woord' (9,5) werden het meest positief ervaren, waarbij ouders aangeven praktisch aan de slag zijn tijdens workshops, en het interactieve deel, het meest positief ervaren. Uit theoretisch onderzoek blijkt dat gezinsgerichte activiteiten een positief effect hebben op ouderparticipatie. Het uitgangspunt hiervan is namelijk dat ouders hun kind stimuleren in hun ontwikkeling, en hierbij ondersteuning krijgen in de vorm van handvaten om thuis voort te borduren op het zorgproces van hun kind, door middel van bijvoorbeeld spel en interactievaardigheden. Een voorbeeld van zo'n activiteit is een workshop (van der Schaaf & van den Berg, 2009), en zo ook de workshops in dit project. Het feit dat de zojuist genoemde workshops het hoogst beoordeeld werden, is dan een logisch gevolg van het feit dat bij 'Samen Bewegen' alleen maar praktische zaken aan bod zijn gekomen, aan de hand van verschillende

spelvormen die ouders met hun kind konden uitvoeren. En in de workshop 'Ouders aan het woord' kwamen onderwerpen aan bod die ouders eerder hadden aangegeven, en in deze workshop mochten ouders zelf vragen stellen aan ouders van kinderen die op de basisschool van Adelante zitten. Hierin was er dus grote ruimte voor interactie tussen ouders onderling. Dit toont ook overlap met het theoretisch onderzoek, waaruit geconcludeerd wordt dat volwassenen van elkaar kunnen leren, en hierbij graag veel leefervaring willen delen en uitwisselen, en dit dus in interactie met elkaar, willen doen (Boomsma, 2001). De mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen en de mogelijkheid voor eigen inbreng en actieve deelname, werden door ouders dan ook als positief aangegeven. Ook hebben de workshops ouders nieuwe inzichten gebracht.

Aspecten met betrekking tot de professionals die de workshops gegeven hebben, worden door ouders ook positief beoordeeld. Volgens Vandemeulebroecke (2012) moeten professionals ouders als gelijkwaardige partners zien, en is een goede luisterhouding en bereidheid tot samenwerking en dialoog nodig. Ook vraagt ouderparticipatie om kennis en vaardigheden van de professionals (Vandenbroeck, 2012). Uit de antwoorden van ouders in de evaluatieformulieren en de eindevaluatie, wordt geconcludeerd dat de professionals die betrokken waren bij dit project, over de nodige kennis en vaardigheden beschikten, en de workshops goed georganiseerd waren. (zie bijlage 8, figuur 3 en 5)

Ook aan de *professionals* zijn in de eindevaluatie vragen gesteld over hoe zij de workshops ervaren en beleefd hebben. De workshop 'Samen Bewegen' is door de workshopleiders positief ervaren, gezien het aantal ouders, en hun actieve deelname. De workshopleiders van de overige workshops beoordelen die workshops ook positief, gezien ouders actief en open waren, en hun meningen en ideeën gaven. De deelname van de ouders wordt door alle professionals positief bevonden, ouders hadden een open en actieve houding, waarin duidelijke groei te zien was. Eerst stelden de ouders zich afwachtend en luisterend op, maar later werden ze meer interactief en actiever. Ook in het contact tussen ouders onderling werd een groei gezien. De input van ouders zelf bestond volgens de professionals in de meeste workshops uit het delen van ervaringen, gevoelens, begrip en frustraties, uit meedenken, het aangeven van problemen, en het aanreiken van oplossingen voor anderen. In de andere workshop bestond de input uit actieve deelname. Met betrekking tot de kennis die ouders hebben gekregen door deel te nemen aan een of meerdere workshops, vinden professionals dat zij op verschillende gebieden kennis hebben opgedaan, maar voornamelijk op het gebied van het samen delen van ervaringen. De professionals die de workshop 'samen bewegen' gegeven hebben gaven aan dat de kennis die ouders gekregen hebben bestond uit praktische handvaten ten aanzien van bewegen, door spelvormen aan te bieden die de ouders thuis ook kunnen doen met hun kind.

Als gekeken wordt naar de mate waarin het project van workshops bijgedragen heeft aan de kwaliteit van de ouderparticipatie binnen de vroegrevalidatie van Adelante, kan geconcludeerd worden dat het project bijgedragen heeft aan het bevorderen van de ouderparticipatie, en de kwaliteit daarvan. Dit aan de hand van cijfermatige resultaten uit de nulmeting en de eindevaluatie die afgenomen is bij zowel ouders als professionals. Ouders gaven vooraf aan het project een gemiddeld cijfer van 7,4 aan de ouderparticipatie binnen de vroegrevalidatie van Adelante op dat moment. Na de workshops betreft dit gemiddelde een 7,9. Hierin is een stijgende lijn te zien, dat aangeeft dat het project bijgedragen heeft aan een hoger cijfer voor de ouderparticipatie, waardoor deze dus bevorderd is. In de gemiddelde cijfers die de *professionals* vooraf en achteraf geven, komt dit gegeven nog duidelijker naar voren. Zij gaven vooraf een gemiddelde van 5,75, dat achteraf gestegen is naar een 7. Uit deze en eerder genoemde gegevens wordt geconcludeerd dat het project van 'Workshops voor ouder en kind' volgens zowel ouders als professionals heeft bijgedragen aan de kwaliteit en de bevordering van ouderparticipatie binnen de vroegrevalidatie van Adelante.

Naar aanleiding van bovenstaande gegevens en conclusies, kan gesteld worden dat het project heeft bijgedragen aan het bevorderen van de ouderparticipatie, en de kwaliteit hiervan, uit zowel het professionele standpunt, als het standpunt van ouders.

Aanbevelingen

De aanbevelingen worden gegeven naar aanleiding van het uitgevoerde onderzoek, en de daarbij horende resultaten en conclusies. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de antwoorden die ouders in de eindevaluatie geven op de vraag of zij zelf ideeën of aanbevelingen hadden om hen als ouder in de toekomst nog meer te betrekken bij het revalidatieproces van hun kind. Hieruit voortgekomen resultaten zijn dat ouders regelmatig informatie willen blijven uitwisselen over vooruitgang, dat ze Adelante aanbevelen de workshops zo door te zetten, en graag meer willen weten over het toekomstperspectief van kinderen met een motorische beperking.

De resultaten uit het onderzoek sluiten hierop aan. De workshops zijn positief ervaren door zowel ouders als professionals, en hebben bijgedragen aan de kwaliteit en bevordering van de ouderparticipatie. Vandaar dat ook vanuit dit onderzoek aan Adelante aanbevolen wordt om de cyclus van workshops te herhalen. Hierbij is het aan te bevelen dat de cyclus aangepast wordt aan de informatie die uit de evaluatie van dit gehele project, naar voren gekomen is. Deze informatie betreft onder andere aanbevelingen van ouders, waarbij het praktisch samen werken en doen met hun kind, en minder theoretische kennis, het meest van belang lijkt. Gezien deze behoefte van ouders aan praktische ervaringen samen met het kind, kunnen in de toekomst ouder-kind middagen gerealiseerd worden. Dit bijvoorbeeld op een woensdag- of vrijdagmiddag, waarop tot nu toe alleen in de ochtenduren een programma wordt aangeboden. Dit kan dan vormgegeven worden in verschillende groepen ouders en kinderen, die op de woensdag of vrijdag aanwezig zijn. Het is aan te bevelen om therapeuten bij deze middagen te betrekken, om praktischer aan de slag te gaan, en om meer afstemming, communicatie en samenwerking te creëren tussen therapeuten en ouders, en zo tussen het revalidatieproces en de thuissituatie. Door het betrekken van therapeuten en wellicht groepsleiding, wordt de participatieve houding en empowermentgedachte die van belang zijn voor optimale ouderparticipatie, in het team breder uitgedragen.

Het feit dat ouders in de workshops grote ruimte hebben gevoeld voor eigen inbreng en actieve deelname, en het uitwisselen van ervaringen als heel fijn ervaren hebben, is ook belangrijk om in gedachte te houden. Zo kwam er bijvoorbeeld bij 'Ouders aan het woord' naar voren dat ouders moeite hebben met het omgaan met gevoelens en ervaringen in en met de buitenwereld. Hieraan zou in de toekomst ook een workshop gewijd kunnen worden.

Aangezien de samenwerking met andere ouders zeer positief bevonden is, is het belangrijk dit contact en deze samenwerking te stimuleren in de volgende cyclus. Ouders zijn geïnteresseerd in informatie over het toekomstperspectief van kinderen met een motorische beperking. Vandaar dat het contact met ouders van oudere kinderen, zoals in 'Ouders aan het woord', of met oudere kinderen zelf, ook in de volgende cyclus van workshops van belang is. Hierbij is een rondleiding op de basisschool en/of het Adelante college dan ook aan te bevelen. Wanneer men nog breder naar dit toekomstperspectief wil kijken, kan het een aanbeveling zijn om algemene workshops te realiseren voor een bredere doelgroep, bijvoorbeeld van 0-12 jaar, of specifieke workshops per leeftijdsfase. Naast het contact met ouders van oudere kinderen, is ook het contact tussen ouders (met kinderen in een vroegrevalidatieproces bij Adelante) onderling, belangrijk. Dit wordt in workshops gestimuleerd en gewaarborgd, omdat er zo meer momenten zijn om informatie, ideeën, meningen en ervaringen uit te wisselen, en van elkaar te leren. Zo wordt de betrokkenheid van ouders bij Adelante ook gestimuleerd en bevorderd.

De ouders die deelgenomen hebben aan het project, hebben de organisatie van workshops, en de kennis en vaardigheden van de workshopleiders positief ervaren, waardoor aanbevolen wordt dit zo voort te zetten. Wel is het bij de vormgeving van de volgende cyclus van belang om rekening te houden met de werktijden en reismogelijkheden van ouders die aan het afgelopen project niet deelgenomen hebben. In een volgende cyclus wordt dan wellicht een bredere selectie van ouders bereikt en gestimuleerd om zich aan te melden.

Discussie

Over het algemeen is de uitvoering van het volledige onderzoek goed verlopen. Wel hebben zich enige moeilijkheden voorgedaan, in de loop naar en tijdens het praktijkonderzoek. Zo is het project vrij vroeg in het proces van het profileringsproject begonnen, waardoor de onderzoeksopzet nog niet volledig opgesteld was toen het project begon. De vragenlijsten voor de nulmeting zijn dan ook niet gebaseerd op deze onderzoeksopzet, maar juist het tegenovergestelde. De onderzoeksopzet is naderhand aangepast aan de al aan ouders uitgegeven vragenlijsten. Dit maakte het opstellen van de onderzoeksopzet lastig, en achteraf had dit voorkomen kunnen worden door vroegtijdiger te beginnen aan de onderzoeksopzet, zodat deze afgerond was voor het project en het praktijkonderzoek daadwerkelijk begon.

Het volgende punt van discussie betrof de vraag of, bij de nulmeting en eindevaluatie, zowel de professionals buiten het project als de direct betrokken professionals bij het project, bevraagd moesten worden. Hiervoor heeft overleg plaatsgevonden met de opdrachtgever, waarin gezamenlijk besloten is om de evaluatie te richten op de professionals die direct betrokken waren bij het project van workshops. Dit vanwege tijdsbesparing en mate van belang, aangezien de overige medewerkers niet direct betrokken zijn bij het project, en dan ook niet de kennis en ervaringen weten die binnen het project naar voren zijn gekomen.

Het volgende punt van discussie is dat er in de vragenlijsten van zowel nulmeting als eindevaluatie, niet diep is ingegaan op hoe de onderwerpen in de workshops, ervaren zijn. Aangezien deze onderwerpen gebaseerd zijn op de uitgangspunten van de pedagogische wegwijzer, had het van belang kunnen zijn als over deze onderwerpen ook bredere evaluatie had plaatsgevonden. Dit door in de vragenlijsten vragen te stellen die dieper op deze onderwerpen in gingen, zodat er meteen geëvalueerd werd hoe ouders deze kennis ervaren of dat deze bij hen al bekend is. Hieruit zou dan ook een helder beeld voortkomen met betrekking tot welke onderwerpen ouders nog meer zouden willen weten of nog meer zouden kunnen leren.

In de eindevaluatie bleek dat er maar 7 verschillende ouders daadwerkelijk hebben deelgenomen aan een of meerdere workshops, de andere 3 ouders die zich hadden ingeschreven, hebben zich door omstandigheden afgemeld tijdens het project. De eindevaluatie kon dan ook alleen ingevuld worden door de 7 ouders die deelgenomen hebben aan het project. Doordat er te achterhalen was welke vragenlijsten uit de nulmeting van deze 7 ouders waren, kon de vergelijking toch nog betrouwbaar en geldig gemaakt worden, en vormde dit verder geen probleem. Het laatste punt van discussie betreft het analyseren van bepaalde kwalitatieve gegevens. Hierbij is de keuze gemaakt om korte onderzoeksverslagen te maken, na korte codering van de gegevens. Doordat er bij elke workshop een klein aantal ouders aanwezig was, waren de antwoorden en resultaten niet breed genoeg om hier een codeboom en uitgebreide analyse van te maken. Vandaar dat de keuze is gemaakt om deze niet in het document op te nemen, maar om alleen het verslag van de gegeven antwoorden en resultaten, toe te voegen.

Wat betreft de uitkomst van het onderzoek, zijn er geen punten van discussie gebleken. De resultaten van het onderzoek en van het project zelf zijn positief. Het project is positief geëvalueerd en er is een helder beeld verkregen van welke betekenis het project van 'workshops voor ouder en kind' heeft gehad en heeft voor de ouderparticipatie binnen vroegrevalidatie Adelante. Er is samen met de opdrachtgever een eindrapportage gemaakt aan de hand van de in het praktijkonderzoek verkregen gegevens, die daarna teruggekoppeld is naar het team van vroegrevalidatie Adelante van 0-4 jaar.

Volgens Migchelbrink (2000) moet een praktijkonderzoek voldoen aan een aantal kwaliteitseisen: bruikbaarheid, validiteit en betrouwbaarheid. Om te controleren en te bewijzen of dit onderzoek voldaan heeft aan deze eisen, worden deze stuk voor stuk kort nagelopen.

De eerste, en belangrijkste, kwaliteitseis, is bruikbaarheid. Om bruikbare kennis te leveren moet, volgens Migchelbrink (2000), de onderzoeksvraagstelling nauwgezet afgestemd zijn op de wensen die leven in de praktijk bij de betrokkenen, en het vertrekpunt van het onderzoek dient dan ook te liggen in de alledaagse praktijk. Dit is bij dit project het geval, de vraagstelling is afgestemd op de behoeftes van de vroegrevalidatie van Adelante, en daar lag dan ook het vertrekpunt. Bij dit onderzoek is er voortdurend geluisterd naar de opvattingen en wensen van de mensen in de praktijk, en de tijdsduur van het onderzoek paste binnen de tijdshorizon van de opdrachtgever. Vooraf aan het onderzoek heeft een grondige oriëntatie plaatsgevonden op de te onderzoeken praktijkproblematiek, in dit geval ouderparticipatie. De aangedragen resultaten uit het onderzoek geven voldoende informatie over de onderzochte werkelijkheid, zijn goed afgestemd op de informatiebehoefte van de opdrachtgever, en deze informatie is concreet, begrijpelijk en herkenbaar. Ten slotte is deze informatie hanteerbaar, het kan in de onderzochte situatie, binnen de vroegrevalidatie van Adelante, worden toegepast. Het is een hulpmiddel om de onderzochte situatie te begrijpen en om het praktische handelen te veranderen. Aan de hand van de aangedragen resultaten kan het team van vroegrevalidatie Adelante aan de slag om in de toekomst nog meer verbeteringen aan te brengen in het bevorderen van de (kwaliteit van) ouderparticipatie.

De overige twee kwaliteitseisen zijn validiteit en betrouwbaarheid, die te maken hebben met het vertrouwen dat gesteld kan worden in de onderzoeksresultaten. Het onderzoek naar de ouderparticipatie heeft kennis opgeleverd die te vertrouwen is, de inhoud van de gegevens weerspiegelt de onderzochte werkelijkheid. Om aan validiteit en betrouwbaarheid te voldoen, zijn er een aantal activiteiten die ondernomen moeten worden. Het verantwoorden van de wijze waarop als onderzoeker gewerkt wordt en waarop men tot resultaten komt, is de eerste activiteit. Dit is bij dit onderzoek gedaan aan de hand van een uitgebreide onderzoeksopzet, waarin de nodige stappen worden aangegeven en waar nodig onderbouwd. De volgende activiteit is nauwkeurig en zorgvuldig werken, zodat de kans verkleind wordt dat zaken misgaan of er vertekening optreedt. Tijdens dit onderzoek zijn de gegevens schriftelijk afgenomen en telkens op de dag van verzameling ook schriftelijk verwerkt, zodat deze informatie niet verloren zou gaan. Hierna volgt de inhoudscontrole, die in dit onderzoek heeft plaatsgevonden door de verzamelde gegevens steeds door de opdrachtgever te laten doornemen, en gezamenlijk met de betrokken professionals, mondeling terug te koppelen en te evalueren. De kennis en resultaten die door middel van dit onderzoek verkregen zijn, zijn dus betrouwbaar en geldig.

Literatuurlijst

- Berens, R. (2007). *De leraar taalvaardig: 13 praktische taaldoelen voor studenten aan de PABO*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Berenst, J. (2007). Taal, school en ouders. *Taal lezen primair*, nr. 21, p. 4 - 6.
- Boomsma, S. (2001). *De waarde van tevreden medewerkers. Meten en verbeteren van personeelstevredenheid*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Burgt, M. van der, Mechelen-Gevers, E. van. (2004). *Doen wat werkt! Effectieve gezondheidsvoorlichting aan groepen door verpleegkundigen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Carnie, F. (2011). *The parent participation handbook*. London: Optimus Education.
- Dijkman, W. (1993). *Didactiek en lerende volwassenen: leren professionaliseren*. Leiden: Spruyt, Van Mantgem & De Does.
- Essen, P. van, Sleijpen, F. (2011). *Visie Adelante Vroegrevalidatie*. Valkenburg: Adelante Zorggroep.
- Ghesquière, P. & Maes, B. (1995). *Kinderen met problemen. Over de opvoeding en de behandeling van, en het onderwijs aan kinderen met een fysieke, sensorische of mentale handicap, gedragsproblemen of een leerstoornis*. Leuven - Apeldoorn: Garant.
- Gils, M. van. (2013) *Kinderen met specifieke onderwijsbehoeften. Ontwikkelingsgericht werken*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Harinck, F. (2006). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant.
- Harten, M. van der. & Rijn, E. van. (2008). *Behandelend opvoeden*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Klamer, H., Dolsma, G. & Braak, J.W. (2005). *Perspectief op een participatiemaatschappij. Op weg naar een duurzaam sociaal stelsel*. Assen: Stichting NCW en Koninklijke Van Gorcum.
- Meihuizen-de Regt, M.J. (2009). *Kinderrevalidatie*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Moor, J.M.H. de & Balen, H.G.G. van & Beers K.A. & Vos L.A.J.(1990). *Revalidatiepsychologie*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Pelt, G. van. (1997) *De instelling voor verstandelijk gehandicapten: leefgemeenschap en organisatie*. Utrecht: Lemma.
- Remmerswaal, J. (2005). *Groepswerk als uitdaging*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Rijksoverheid. (2013). *Troonrede 2013*. Geraadpleegd op 25 september 2013 via <http://www.rijksoverheid.nl/>
- Schaaf, N. van der & Berg, T. van den. (2009). *Ouderbetrokkenheid in de brede school. Een literatuuronderzoek naar effectieve manieren om het ontwikkelingsondersteunend gedrag van ouders te stimuleren*. Groningen: Lectoraat Integraal Jeugdbeleid.

- Smit, F., Sluiter, R. & Driessen, G. (2006). *Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief*. Nijmegen: ITS - Radboud Universiteit.
- Stichting Adelante Groep. (2012). *Brochure Kinderrevalidatie, Speciaal Onderwijs en Wonen*. Geraadpleegd op 25 september 2013 via Intranet Adelante.
- Stichting Adelante Groep. (2012). *Grenzen verleggen. Strategisch beleidsplan 2012 - 2016*. Geraadpleegd op 25 september 2013 via Intranet Adelante.
- Stichting Adelante Groep. (2012). *Jaardocument*. Hoensbroek. Geraadpleegd op 25 september 2013, via Intranet Adelante.
- Stuurgroep Pedagogische Peutergroepen Adelante (2009). *Ouderparticipatieplan van de vroegrevalidatie*. Hoensbroek. Geraadpleegd op 25 september 2013 via Intranet Adelante.
- Vandemeulebroecke, L., Crombrugge, H. van. & J. Gerris. (2007) *Gezinspedagogiek - Deel 1: Actuele thema's in onderzoek en praktijk*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- Vandenbroeck, M. (2012). *Pedagogisch management in de kinderopvang*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Van der Ploeg, J. (2011) *De sociale ontwikkeling van het schoolkind*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Wit, C. de. (2002). *Opvoeden doe je samen. Werken aan een inspirerend pedagogisch klimaat*. 's - Gravenhage: Makelaar Voor- en Vroegschoolse Educatie.

Bijlagen

Bijlage 1

Brief en flyer ter introductie van Project van Workshops voor Ouder en kind.

27-11-2013

Beste ouder(s), verzorgers van de kinderen van Dikkie Dik, Kikker en Nijntje,

Wat?

Graag wil wij als vroegrevalidatieteam van Adelante jullie uitnodigen om met ons praktisch aan de slag te gaan om de ontwikkeling van uw kind te stimuleren. Hiervoor hebben wij 6 workshops georganiseerd waarin we samen met u en uw kind bezig zijn.

Samen praktisch oefenen en uitwisselen van ideeën en ervaringen.

Hoe?

Door deel te nemen aan een of meerdere workshops. Op de voorgrond in deze cyclus staan gedrag, communiceren en bewegen

Waarom?

Samen praktisch bezig te zijn en van elkaar te leren

Wie?

Mauryl Mullers, Marjon Kissels, Mildred van Leeuwen en Marleen Philippens

Wanneer?

Donderdag 10.15uur tot 12.15uur op 9 januari, 23 januari, 6 februari, 20 februari, 13 maart en 27 maart 2014

Het vroegrevalidatieteam

SVP onderstaand strookje invullen en voor 19 december 2013 inleveren bij de groepsleiding

De ouders van..... nemen met personen deel aan de workshop van

☐ 9 januari

☐ 23 januari

☐ 6 februari

☐ 20 februari

☐ 13 maart

☐ 27 maart

Opmerking:

.....
.....
.....

Workshop en Activiteiten voor ouder & kind

- Kennis
communicatie/gedrag/bewegen
- Samen praten over
peuters
 - Begrijpen en steunen
 - Positief sturen en stimuleren
 - Zelflaten doen
- Video's bekijken
- Samen spelen met je
kind in de groep

Workshop	Activiteit	Vaardigheid	Wie?	Waar?	Wanneer?
1	Kijken en luisteren naar je kind	Veiligheid bieden, aandacht geven, signalen opvangen en volgen	Mauryl + Marleen	VGK + groep	Do. 9 jan. 10.15uur- 12.15uur
2	Kijk wat ik kan	Prijzen, ruimte geven en laten leren	Mauryl + Marleen	VGK+ groep	Do. 23 januari 1015uur- 12.15uur
3	Samen bewegen	Stimuleren en leren: Plezier in samen bewegen	Marion + Mildred	Grote gymzaal	Do. 6 februari 1015uur- 12.15uur
4	Peutergedrag, lief, maar soms ook dwars	Regels en duidelijkheid, omgaan met conflicten	Mauryl + Marleen + Fenke	VGK	Do. 20 februari 1015uur- 12.15uur
5	Peuters in actie	Stimuleren en leren, ruimte geven, aansluiten	Mauryl + Marleen	VGK + groep	Do. 13 maart 1015uur- 12.15uur
6	Ouders aan het woord	Keuze ouders	?	?	Do. 27 maart 1015uur- 12.15uur

Bijlage 2

Brief aan ouders met uitleg over Profileringsproject

Valkenburg aan de Geul, januari 2014

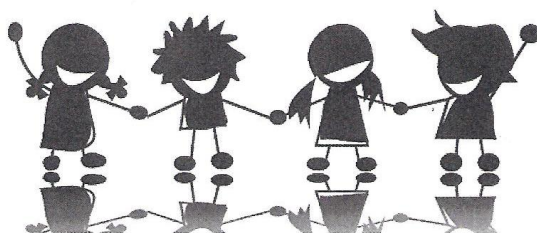
Beste ouders/verzorgers

Sommigen van jullie kennen mij wellicht al vanuit peutergroep Kikker. Hier loop ik sinds eind augustus stage. Ik ben Amy Duijzings en ik studeer Pedagogiek aan Fontys Sittard. In deze opleiding zit ik nu in mijn laatste jaar, waarin ik dus ook ga afstuderen. Hiervoor moet ik een afstudeerscriptie aanleveren, en naar aanleiding daarvan schrijf ik jullie deze brief. De scriptie bevat een praktijkonderzoek, naar een vraag vanuit Adelante Vroegrevalidatie. Het onderzoek zal gaan over ouderparticipatie. Ik wil namelijk onderzoeken of het opgezette project van workshops een goede methode is om u als ouder(s) bij het revalidatieproces te betrekken. Het onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van evaluatieformulieren.

Graag zou ik aan jullie willen vragen om mij te ondersteunen bij mijn onderzoek, door het invullen van een aantal korte evaluatieformulieren, vooraf, tijdens en achteraf aan het project van de workshops.

Alvast hartelijk bedankt voor jullie medewerking.
Indien er nog vragen zijn, hoor of lees ik deze graag.

Met vriendelijke groet,
Amy Duijzings
Stagiaire Pedagogiek

volwassenenrevalidatie

kinderrevalidatie

audiologie

speciaal onderwijs

arbeidsreintegratie

5620010104 / 02

Bijlage 3

Startvragenlijst voor ouders

Vragenlijst 'Workshops voor ouder en kind'

1. Waarom heeft u zich aangemeld voor de workshops voor ouder en kind?

.....
.....
.....

2. Wat verwacht u van de workshops? (er mogen meerdere antwoorden aangekruist worden)

☐ Nieuwe kennis

☐ Samenwerken met therapeuten en uw kind

☐ Wisselen van ervaringen

☐ Betere afstemming tussen thuis en Adelante

☐ Anders, nl.:
.....

3. Hoe ervaart u de ouderbetrokkenheid bij het revalidatieproces van uw kind op dit moment, op een schaal van 0 - 10?

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

4. Denkt u dat het project van de workshops kan bijdragen aan een hoger cijfer?

☐ Ja

☐ Nee

Waarom wel/niet?

.....
.....
.....

5. Heeft u nog andere ideeën of aanbevelingen voor Adelante Vroegrevalidatie om u als ouder meer te betrekken bij het revalidatieproces van uw kind?

.....
.....
.....

Bijlage 4

Startvragenlijst voor professionals

1. Wat verstaat u onder ouderparticipatie?

.....
.....

2. Wat verwacht u als professional van ouderparticipatie binnen Adelante Vroegrevalidatie?

.....
.....

3. Hoe ervaart u als professional de participatie van ouders bij het revalidatieproces van hun kind, op dit moment, op een schaal van 0 - 10?

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

Geef een toelichting voor het cijfer dat u gegeven heeft.

.....
.....

4. Denkt u dat het project van de workshops kan bijdragen aan een hoger cijfer?

☐ Ja ☐ Nee

Waarom wel/niet?

.....
.....
.....

Bijlage 5

Evaluatieformulier per workshop

Evaluatieformulier 'Workshops voor ouder en kind'

Evaluatieformulier (workshops en activiteiten voor ouder en kind, januari-februari-maart 2014)

Graag één antwoord per vraag aankruisen. Indien gewenst kunnen er beneden op het formulier opmerkingen geplaatst worden.

	Ze er go ed	Go ed	Re de lijk	Ma tig	S le cht	Ze er s le cht	n.v.t.				
In welke mate voldeed de workshop aan uw verwachtingen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Hoe vond u (mogelijkheid tot)eigen inbreng/actieve deelname aan de workshop?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Hoe vond u de samenwerking met andere ouders?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
In welke mate bent u tevreden over de organisatie van de workshop?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
In welke mate heeft u nieuwe kennis opgedaan?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
In welke mate bent u tevreden over de benodigde kennis en vaardigheden van de persoon/personen die de workshop gaf/gaven?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				
Welk cijfer geeft u deze workshop, op een schaal van 0 tot 10?	☐ 0	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8	☐ 9	☐ 10

Opmerkingen

.....

.....

.....

Bijlage 6

Eindevaluatieformulier ouders

1. Hoe heeft u de workshop(s) waaraan u heeft deelgenomen ervaren en beleefd?
.....
.....
2. Op welke manier voldeden de workshops wel/niet aan uw verwachting?
.....
.....
3. Vond u de verschillende onderwerpen die aan bod kwamen in de workshops, interessant?
☐ Ja ☐ Nee
4. Hebben de workshops u nieuwe inzichten gebracht?
☐ Ja ☐ Nee
5. Hebben de workshops gezorgd voor een betere afstemming tussen thuis en Adelante?
☐ Ja ☐ Nee
6. Gaven de workshops u de mogelijkheid ervaringen uit te wisselen met ouders en professionals?
☐ Ja ☐ Nee
7. Was er in de workshops voldoende ruimte voor eigen inbreng en actieve deelname?
☐ Ja ☐ Nee
8. Hoe ervaart u de ouderbetrokkenheid bij het revalidatieproces van uw kind, na het volgen van een of meerdere workshops, op een schaal van 0 - 10?

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10
9. Heeft dit project van workshops volgens u bijgedragen aan een hoger cijfer?
☐ Ja ☐ Nee

Waarom wel/niet?

.....
.....

10. Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er volgens u zichtbaar na de workshops, met betrekking tot:
 - Meeleven
.....
.....
 - Meedenken
.....
.....
 - Meedoen

.....
.....

- Meebeslissen

.....
.....

11. Heeft u ten slotte nog andere ideeën of aanbevelingen voor Adelante Vroegrevalidatie, om u als ouder in de toekomst nog meer te betrekken bij het revalidatieproces van uw kind?

.....
.....
.....

Bijlage 7

Eindevaluatieformulier professionals

1. Hoe heeft u de deelname van ouders aan de verschillende workshops ervaren en beleefd?

.....
.....

2. Hoe deden de ouders over het algemeen mee tijdens de verschillende workshops?

.....
.....

3. Welke kennis hebben de ouders gekregen door deel te nemen aan een of meerdere workshops?

.....
.....

4. Welke input werd er door ouders geleverd tijdens de verschillende workshops?

.....
.....

5. Hoe ervaart u als professional de participatie van ouders bij het revalidatieproces van hun kind, op dit moment, op een schaal van 0 - 10?

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10

6. Heeft het project van workshops volgens u bijgedragen aan een hoger cijfer?

☐ Ja ☐ Nee

Waarom wel/niet?

.....
.....

7. Welke veranderingen in ouderparticipatie zijn er volgens u zichtbaar na het project van workshops, met betrekking tot:

- Meeleven

.....
.....

- Meedenken

.....
.....

- Meedoen

.....
.....

- Meebeslissen

.....
.....

8. Heeft u ten slotte naar aanleiding van de workshops, ideeën of inzichten opgedaan om ouders in de toekomst nog meer te betrekken bij het revalidatieproces van hun kind?

.....

.....

Bijlage 8

Resultaten uit evaluatieformulieren, vanuit SPSS

Fig. 1: Mogelijkheid tot eigen inbreng en actieve deelname aan de workshops

(zeer goed 50 %, goed 46 %, redelijk 4%)

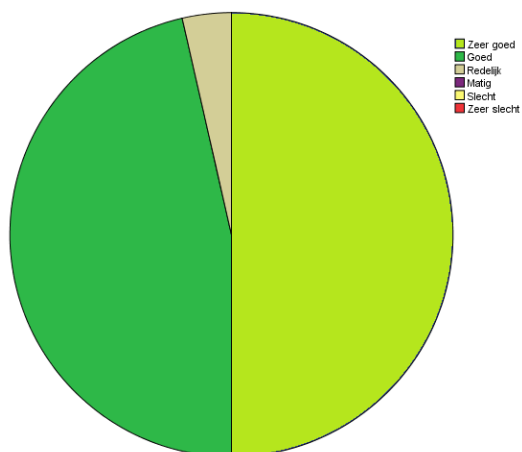

Fig. 2: Samenwerking met andere ouders

(zeer goed 68%, goed 32%)

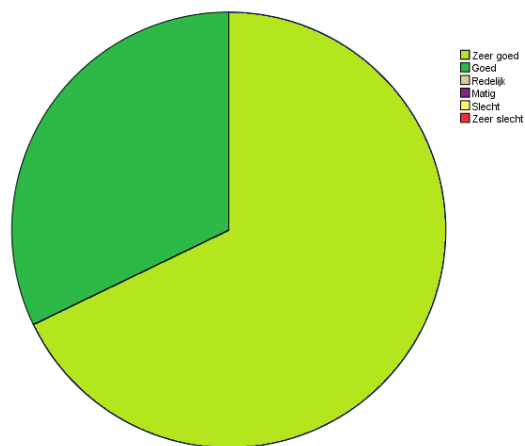

Fig. 3: Tevredenheid over de organisatie van de workshops

(zeer goed 54%, goed 46%)

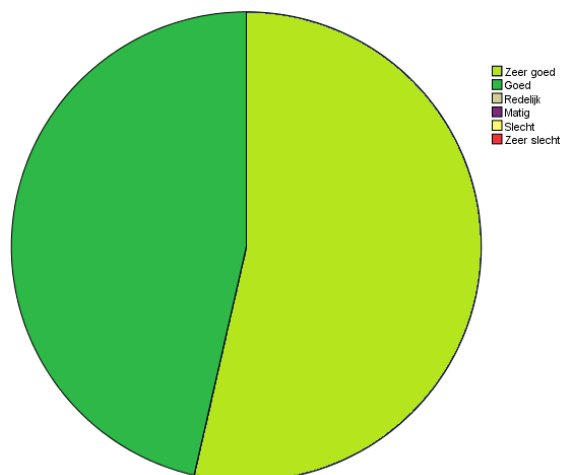

Fig. 4: Mate van het opdoen van nieuwe kennis

(zeer goed 25%, goed 36%, redelijk 29%, matig 7%, slecht 3%)

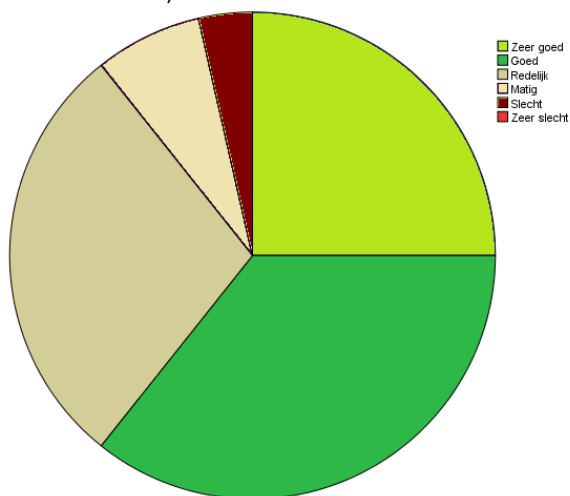

Fig. 5: Mate van tevredenheid over de kennis en vaardigheden van de workshopleiders

(zeer goed 39%, goed 61%)

